

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Vliv migrace na ekonomické ukazatele v krajích České republiky
Influence of Migration on Economic Indicators in Regions of the Czech Republic

Student: Vladka Janošcová
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Zuzana Brixiová, Ph.D.

Ostrava 2019

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání bakalářské práce

Student:

Vlad'ka Janošcová

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202R027 Národní hospodářství

Téma:

Vliv migrace na ekonomické ukazatele v krajích České republiky
Influence of Migration on Economic Indicators in Regions of the Czech Republic

Jazyk vypracování:

čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Vztah migrace a ekonomických ukazatelů
 3. Dopady migrace na ekonomiku v empirické literatuře
 4. Analýza vlivu migrace na vybrané ekonomické ukazatele v krajích České republiky
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

EHRENBERG, Ronald G. and Robert S. SMITH. *Modern Labor Economics: Theory and Public Policy*. Boston: Pearson Education, 2012. ISBN 978-0-13-254064-3.
CHISWICK, Barry R. and Paul W. MILLER. *Handbook of the Economics of International Migration: Volume 1A*. Amsterdam: Elsevier/North Holland, 2015. ISBN 978-0-444-53764-5.
ŠIMEK, Milan. *Ekonomie trhu práce A*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2007. ISBN 978-80-248-1416-2.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Zuzana Brixiová, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2018

Datum odevzdání: 10.05.2019

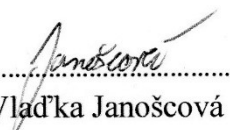
Ing. Jiří Balcar, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě, dne 10. května 2019

Vladka Janošcová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala Ing. Zuzaně Brixiové, Ph.D. a Ing. Janu Šulákovi za jejich ochotu, cenné připomínky a odbornou pomoc při vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod	5
2	Vztah migrace a ekonomických ukazatelů	6
2.1	Vymezení základních pojmů migrace	6
2.2	Migrace na trhu práce	7
2.2.1	Vztah migrace, zaměstnanosti a mezd	8
2.2.2	Vliv migrace na příjmové nerovnosti	10
2.3	Migrace a ekonomický růst	11
2.3.1	Migrace jako zdroj inovací	12
2.3.2	Migrace a remitence	15
2.3.3	Migrace a vliv na velikost ekonomiky	16
2.4	Migrace a fiskální dopady	17
2.4.1	Fiskální náklady a výnosy	17
3	Dopady migrace na ekonomiku v empirické literatuře	19
3.1	Migrace a její dopady na populační růst	19
3.2	Migrace a lidský kapitál	20
3.3	Migrace a její dopady v Evropě	21
3.4	Migrace a efekty na trhu práce	22
3.4.1	Migrace a její vliv na mzdy	23
3.4.2	Migrace a nezaměstnanost	24
3.5	Migrace v zemích OECD	25
3.6	Ostatní dopady migrace	27
3.7	Regionální dopady migrace	28
4	Analýza vlivu migrace na vybrané ekonomické ukazatele v krajích České republiky	30
4.1	Vztah migrace a ekonomických ukazatelů v krajích České republiky	31
4.1.1	Migrace a míra zaměstnanosti	32

4.1.2	Migrace a HDP	34
4.2	Vztah mezi migrací a ekonomickými ukazateli ve Středočeském a Moravskoslezském kraji	36
4.2.1	Migrace a HDP	36
4.2.2	Migrace a mzdy	40
4.2.3	Migrace a volná pracovní místa	43
5	Závěr	49
	Seznam použité literatury	52
	Seznam zkratk	57
	Seznam grafů	58
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	

1 Úvod

Mezinárodní migrace je globálním fenoménem, který roste v rozsahu, složitosti a dopadu. Je příčinou i důsledkem širších rozvojových procesů a přirozeným rysem současného globalizujícího se světa. I když nenahrazuje ekonomický rozvoj, může být jeho pozitivním faktorem, jestliže je podporována správným souborem politik.

Vnitřní (regionální) migrace je klíčovou složkou prostorového přerozdělování obyvatelstva, která působí na komunity, domácnosti a jednotlivce. Má sociální, demografické, kulturní, ale především ekonomické dopady na společnost. Pro domácnosti a jednotlivce může být prostředkem k dosažení cílů, od zvládnání hospodářské krize až po zlepšení kvality života.

Cílem této bakalářské práce je provést analýzu vlivu migrace na klíčové ekonomické ukazatele v České republice prostřednictvím metody deskriptivní a korelační analýzy.

Práce je rozčleněna do pěti kapitol, které obsahují jednotlivé oddíly. V této práci byly využity metody dedukční, deskriptivní a korelační. První kapitolou je úvod, ve kterém je uveden cíl a struktura bakalářské práce. Druhá kapitola obsahuje teoretické pojetí migrace a vymezení základních pojmů s ní souvisejících. Dále se zaměřuje na migraci na trhu práce, kde je popisován její vztah k zaměstnanosti a úrovni mezd. Zobrazuje účinky stěhování na ceny zboží a služeb a příjmové nerovnosti. Rovněž znázorňuje spojitost ekonomického růstu a migrace, která ovlivňuje ekonomiku prostřednictvím změny úrovně inovací. Popisuje také kontinuitu mezi migrací a remitencemi a nastiňuje vliv na populační růst v kontextu ekonomické prosperity. V neposlední řadě se tato kapitola zaměřuje na fiskální dopady migrace. Ve třetí části je poskytnut přehled empirické literatury, která diskutuje vliv migrace na jednotlivé ekonomiky v různých oblastech. Jsou vyobrazeny některé dopady na populační růst a působení migrace lidského kapitálu. Zároveň jsou nastíněny důsledky migrace v Evropě a efekty na trhu práce, konkrétně vliv na mzdy a nezaměstnanost. Kapitola se také zabývá migrací v zemích OECD, regionální migrací a ostatními dopady migrace, jako jsou například dopady na zdraví či životní prostředí. Ve čtvrté (analytické) kapitole je pomocí deskriptivní a korelační analýzy rozebírán vztah mezi migrací a vybranými ekonomickými ukazateli. Poslední kapitolou je závěr, který shrnuje výsledky výzkumné části.

2 Vztah migrace a ekonomických ukazatelů

Tato kapitola bakalářské práce se zabývá základními pojmy teorie migrace. Popisuje to, jak migrace působí na jednotlivé ekonomiky, do kterých migranti přicházejí, ale také na ty, ze kterých odcházejí.

2.1 Vymezení základních pojmů migrace

Lidé migrovali vždy, zpočátku především za účelem vyhledávání obživy a bezpečí. Ačkoliv došlo k různým změnám, lidé dodnes migrují převážně z ekonomických důvodů. Přemísťují se do jiných míst za lepšími pracovními nebo studijními příležitostmi a za celkově vyšší kvalitou života. Jiní se pohybují, aby unikli násilí či jakékoliv další formě utlačování (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Migrace většinou není jednorázovým aktem, jedná se spíše o celoživotní proces, který ovlivňuje všechny aspekty života zúčastněných (UNESCO, 2017).

Mezinárodní organizace pro migraci (International Organization for Migration, 2019) definuje migraci jako pohyb osoby nebo skupiny osob, a to buď přes mezinárodní hranice nebo uvnitř státu. Jedná se o pohyb obyvatelstva, který zahrnuje jakékoliv přemísťování lidí bez ohledu na jeho délku, složení a příčiny. Zahrnuje migraci uprchlíků, utlačovaných osob, ekonomických migrantů a osob pohybujících se z jiných důvodů, včetně sloučení rodiny (IOM, 2019). V souvislosti s Evropskou unií je migrace akcí, při které osoba buď zřídí své obvyklé bydliště na území členského státu EU po dobu, která je, nebo se předpokládá, že bude nejméně dvanáct měsíců, a která byla dříve usazena v jiném členském státě EU nebo ve třetí zemi, anebo osoba, která již dříve obývala území členského státu EU a v době nejméně dvanácti měsíců již neobývá své obvyklé bydliště v tomto členském státě (European Commission, 2019).

Migrace nabývá dvou forem podle směru. Odchod z jedné oblasti za účelem usazení v jiné je označován jako emigrace. Proces, ve kterém migrující osoby přicházejí do určité oblasti za účelem usazení je nazýván imigrace (IOM, 2019). Rozdíl mezi imigrací a emigrací na určitém území v průběhu roku je označován jako čistá migrace. Pokud je počet vystěhovalců vyšší než počet přistěhovalců, tak je čistá migrace negativní (OECD, 2019).

Migrant je definován jako jakákoliv migrující osoba, která se pohybuje přes mezinárodní hranice nebo v rámci státu mimo obvyklé místo svého pobytu (IOM, 2019). Termín migrant může být také chápán jako osoba, která dočasně nebo trvale žije v zemi, kde se nenarodila, a která s touto zemí získala některé významné sociální vazby. Migrující pracovník

je osoba, která má být zaměstnána, je zaměstnána nebo vykonává placenou činnost ve státě, kde není státním příslušníkem (UNESCO, 2019). Podle Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (2019) se migranti člení do čtyř kategorií, jimiž jsou dlouhodobí a krátkodobí imigranti (nebo emigranti), obyvatelé, kteří odcházejí nebo se vrací z pobytu v zahraničí a kočovníci (OECD, 2019). Dále rozlišujeme migraci vnitřní neboli vnitrostátní a vnější alias mezinárodní. Vnitrostátní migraci označujeme pohyby osob uvnitř státních hranic ve vymezené oblasti. Ekonomie definuje vnitřní migraci jako pohyby, které vedou ke změně ekonomického prostředí člověka. Posun v rámci stejného města nebo regionu nelze považovat za vnitřní migraci (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

Migrace je často analyzována z hlediska "push-pull modelu", který se zabývá faktory tlaku (push), ty podněcují jedince k opuštění své země, a faktory tahu (pull), které je do nové destinace přitahují (Karemera, Iwuagwu a Davis, 2000). Vysoká nezaměstnanost, chudoba, vysoké daně, přelidnění, diskriminace, korupce nebo změny klimatu tlačí jednotlivce k vystěhování se z dané oblasti. Poptávka po práci, vysoké mzdy, silný ekonomický růst, možnost vzdělání nebo bezpečí a svoboda jsou faktory tahu, které podněcují osoby k imigraci. Migrační rozhodování vychází z teorie neoklasické ekonomie, kde jednotlivci jsou maximalizátory užitku. Tento užitek závisí na příjmech osob, čistých migračních nákladech a změně příjmů napříč oblastmi. Jsou-li příjmy v cílové destinaci po odečtení migračních nákladů vyšší než příjmy v zemi původu, rozhodnutím je změna místa původu (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Z důvodu těchto přechodů dochází k řadě, jak negativních, tak i pozitivních dopadů na cílovou i původní zemi, proto jsou migrační toky mezinárodní migrace řízeny prostřednictvím komplexu opatření směřujících k přímé či nepřímé regulaci pohybu lidí přes hranice země. Komplex opatření zabývajících se legální i nelegální migrací označujeme pojmem migrační politika, jejíž součástí je politika imigrační a politika integrační. Imigrační politika určuje podmínky pro dlouhodobé či trvalé usazení cizinců v dané zemi a politika integrační podporuje proces začlenění imigrantů do společnosti v zemi cílové (Palát, 2015). Migrační politika je určována vládami hostitelských zemí a při jejím určování je potřeba udržovat rovnováhu mezi zájmy svých občanů a migrantů, ale také mezi zájmy těch, kteří zůstali v zemi svého původu (Collier, 2013).

2.2 Migrace na trhu práce

Migrační vlny mezinárodní migrace jsou ovlivňovány několika motivačními faktory (faktory tlaku), jako jsou například faktory ekonomické, politické, sociální, náboženské, dále válečné konflikty, přírodní katastrofy nebo změny životního prostředí. Migrace zapříčiněná

působením ekonomických faktorů bývá většinou spojena s pracovní migrací, která se stala dominantním typem mezinárodní migrace v 60. letech v Evropě (Palát, 2015). Dále pak procesy globalizace a integrace v poslední třetině 20. století značně působily na pohyb pracovních sil. V některých státech zapříčinily rozvojový impuls, jiné země naopak mobilitu pracovníků označily jako zdroj společenských konfliktů (Šimek, 2007).

V tržních ekonomikách hraje mobilita pracovních sil důležitou roli, neboť účelem jakéhokoli trhu je dobrovolná výměna mezi pracovníky a zaměstnavateli. Rovnoměrné rozdělení práce vede k maximální spokojenosti jak zaměstnanců, tak i zaměstnavatelů (Ehrenberg a Smith, 2012). Jak tvrdí Palát (2015), z dlouhodobého hlediska, volný pohyb pracovních sil přispívá ke zvýšení celkového blahobytu, protože vlivem přerozdělení práce dochází ke zvýšení její efektivity. Mobilita je však nákladná, zahrnuje časové náklady pro vyhledávání informací o jiných pracovních místech, finanční náklady, jimiž může být například ztráta cenných zaměstnaneckých výhod a náklady psychické, kterými je nutnost přizpůsobit se novému prostředí. Model lidského kapitálu považuje mobilitu za investici, kdy značné počáteční náklady migrantů mají být vykompenzovány výnosy v delším časovém období. Pokud současná hodnota výhod spojená s mobilitou přesáhne náklady na její realizaci, lidé se rozhodnou emigrovat (změnit pracovní místa). Teorie lidského kapitálu také předpovídá, že migrace plyne z poměrně chudých oblastí s nízkými příjmy do míst, kde je ekonomická situace lepší. Mobilita je také mnohem vyšší mezi mladými a vysoce kvalifikovanými jedinci, neboť výnosy z této investice v průběhu času rostou a ztráty spojené s opuštěním rodného místa jsou většinou v mládí nižší (Ehrenberg a Smith, 2012).

2.2.1 Vztah migrace, zaměstnanosti a mezd

Dle ekonomické teorie mohou migrační rozhodování ovlivňovat jedny z faktorů tlaku, jimiž jsou nezaměstnanost a nedostatek pracovních příležitostí. Jak již bylo zmíněno, podle teorie lidského kapitálu, lidé migrují z chudých oblastí do míst bohatších. Tedy tam, kde jsou pro ně lepší podmínky a mohou naplno využít svůj potenciál (Ehrenberg a Smith, 2012). Migrace ovlivňuje obě země, a to jak zemi, odkud osoby odcházejí, tak i tu, do které přicházejí (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Převládající jsou však dopady na trh práce přijímajících zemí, neboť přistěhovalci bývají často více ekonomicky aktivní, přijímají méně atraktivní pracovní pozice a jsou ochotni pracovat za nižší mzdu (Palát, 2015). Vliv migrace na situaci na domácím trhu práce závisí na tom, zda jsou migranti a domácí pracovníci substituty nebo komplementy. Pokud jsou přistěhovalci substituty, mohou nahradit rodilé pracovníky a negativně ovlivnit mzdy a domácí zaměstnanost. Jsou-li migranti komplementy, pracují tedy

společně, pak migrace pozitivně působí na mzdy a výstup ekonomiky (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

Jak tvrdí Ehrenberg a Smith (2012) migrace snižuje zaměstnanost domácích pracovníků sekundárního sektoru, neboť s rostoucím počtem nově pracujících dělníků se zvyšuje nabídka práce přijímajících zemí a ta následně způsobí pokles mezd. Domácí pracovníci opouštějí trh práce v reakci na snížené mzdy a jsou nahrazeni přistěhovalci, kteří jsou ochotni za nižší mzdu pracovat. Nárůst počtu nekvalifikovaných zahraničních pracovníků tedy nepříznivě ovlivňuje domácí dělníky, ale není nutně škodlivý pro společnost jako celek. V zemi původu je tomu naopak, odliv pracovníků zapříčiní pokles nabídky práce, který vede k růstu mzdové hladiny (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Collier (2013) uvádí, že nestabilita, kterou přinášejí migrující dělníci, zlepšuje efektivitu na trhu práce, umožňuje větší míru expanze, pomáhá podnikatelům ve zvýšení produktivity a dovoluje vyplácet vyšší mzdy.

Kvalifikovaná pracovní síla je však více produktivní a vzhledem ke svým schopnostem získává vyšší mzdu. V závislosti na rozsahu komplementarity s rostoucím počtem kvalifikované zahraniční pracovní síly dochází ke zvýšení zaměstnanosti domácích pracovníků a mezd. Rostoucí nabídka vzdělaných pracujících migrantů snižuje jejich mzdy a tím pádem i výrobní náklady firem. Firmy následně mohou rozšířit výstup, který vyžaduje přijetí dalších pracovníků (jak migrantů, tak i domácích). Pokud se poptávka po domácích pracovníích zvyšuje, rostou mzdy a tento druh migrace tak pozitivně ovlivňuje domácí trh práce (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Jsou-li však rodilí vysoce kvalifikovaní pracovníci a vzdělání pracujících migrantů substituty, nastává na trhu práce opačný efekt v závislosti na pružnosti tohoto nahrazení. Substituce vyškolených domácích pracovníků kvalifikovanými migranty na trhu práce snižuje mzdy na domácím trhu, a to následně vede k poklesu nabídky vzdělaných rodilých pracovníků. Migrace vysoce kvalifikovaných pracovníků působí negativně na rodilou pracovní sílu, tlačí na pokles mezd a následně snižuje i domácí zaměstnanost (Chiswick a Miller, 2015b).

Rozdělení pracovníků tak podle úrovně jejich vzdělání působí na trhu práce s migranty různě (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Migrace nízko kvalifikovaných a vysoce kvalifikovaných pracovníků přináší protichůdné dopady pro obě skupiny pracovníků, při zohlednění duality na trhu práce (Palát, 2014). Pokud vzroste nabídka nízko kvalifikovaných pracovníků, dojde ke snížení jejich mezd a relativní mzdy vzdělaných pracovníků se zvýší. Naopak rostoucí nabídka vysoce kvalifikovaných jedinců tlačí na pokles jejich mezd a zvyšuje relativní mzdy nízko kvalifikovaných (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

2.2.1.1 Ceny zboží a služeb

Vzhledem k tomu, že migrace může zapříčinit pokles mezd, pak z důvodu snížených nákladů, dochází k poklesu (nebo pomalejšímu růstu) cen zboží a služeb v sektoru ekonomiky, ve kterém migranti pracují (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Jak tvrdí Ehrenberg a Smith (2012), levná zahraniční pracovní síla je výhodná pro spotřebitele přijímajících zemí. Pokud mzdy přistěhovalců klesají a jejich zaměstnanost se zvyšuje, dochází k růstu produkce zboží a služeb při nižších cenách. Pokles cen je nejvíce výhodný pro domácí vysoce kvalifikovanou pracovní sílu, která zlevněné zboží a služby nakupuje více (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Rovněž je tento druh migrace přínosem pro zaměstnavatele, kteří, alespoň v krátkém období, dosahují vyšších zisků. Toto zvýšení pak pozitivně působí na růst investic do kapitálu a vede k nárůstu počtu nových zaměstnavatelů. V důsledku toho se zisky opět vrátí na původní úroveň, avšak kapitálová zásoba země vzroste (Ehrenberg a Smith, 2012). Migrace však může mít i opačný efekt, jelikož zvýšená poptávka po určitém druhu zboží a služeb tlačí na vzestup cen. Přistěhovalci zvyšují poptávku po spoustě odlišných typů zboží, jako je například jídlo, tedy statky potřeby nebo statky tužby (mobilní telefon). Druh tohoto poptávaného zboží a služeb je následně dražší. Celkově tedy migrace může mít důležité dopady na kupní sílu domácích pracovníků. Zvýšená migrace nízko kvalifikovaných pracovníků bude prospěšná pro vysoce kvalifikované domácí pracovníky tím, že sníží ceny jistého druhu zboží a služeb. Naopak vyšší ceny jiného zboží a služeb budou škodit domácím nízko kvalifikovaným pracovníkům a snižovat tak jejich kupní sílu i vlivem snížených mezd (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

2.2.2 Vliv migrace na příjmové nerovnosti

Migrace může ovlivnit rozdělení příjmů stejně tak, jako mzdy domácích pracovníků a následně způsobit změny v příjmových nerovnostech (Chiswick a Miller, 2015b). Tento problém vyvstal u řady rozvinutých zemí koncem sedmdesátých let devatenáctého století. Působí na něj množství faktorů jako jsou například klesající minimální mzdy nebo méně progresivní daňové struktury (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Příliv přistěhovalců může také vyvolat změny v současných příjmových příležitostech, neboť migrace snižuje příjmy v zemích, do kterých osoby imigrují, a současně zvyšuje mzdy v zemích, ze kterých emigrují (Bodvarsson a Van den Berg, 2013).

Chiswick a Miller (2015b) tvrdí, že migrace může změnit úroveň nerovností v oblasti příjmů, pokud přistěhovalci mají odlišné mzdy ve srovnání s domácími pracovníky nebo pokud vstup zahraničních pracovníků na domácí trh práce ovlivní úroveň a rozložení domácích příjmů. Rozmezí, ve kterém se mzdy kvalifikovaných a nekvalifikovaných pracovníků pohybují, závisí

na stupni nahraditelnosti mezi těmito dvěma skupinami ve výrobním procesu. Čím vyšší je míra substituce mezi vzdělanou a nevzdělanou pracovní silou, tím méně migrace ovlivní relativní mzdy. Příliv nízko kvalifikované pracovní síly zvýší mzdový rozdíl mezi vzdělanou a nevzdělanou pracující složkou, neboť příchod jedné skupiny pracovníků zvyšuje její nabídku na domácím trhu práce. Nová, nevzdělaná pracovní síla je ochotna pobírat nižší mzdu, v důsledku toho dochází ke snížení mezd všech osob na trhu s nekvalifikovanými pracovníky, přičemž mzdy vysoce kvalifikovaných se nemění (Ehrenberg a Smith, 2012). Rozdělení příjmů samozřejmě závisí na elasticitě nabídky práce (Chiswick a Miller, 2015b). Příliv nízko kvalifikovaných migrantů, který snižuje mzdy na trhu nekvalifikované pracovní síly je tedy příčinou vyšších příjmových nerovností. Naopak imigrace vzdělaných pracovníků, která tlačí na pokles mezd na trhu kvalifikované pracovní síly, příjmovou nerovnost snižuje (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

2.3 Migrace a ekonomický růst

Teorie růstu mají dlouhou historii, která započala ve dvacátém století vlivem klasických a neoklasických ekonomů. Růst, měřený prostřednictvím skutečných příjmů na obyvatele, je spojován s životní úrovní domorodých občanů. Míry růstu v jednotlivých zemích jsou různé, avšak vzestup této veličiny zapříčiňuje zvýšení životního standardu obyvatel dané země (Chiswick a Miller, 2015b). Důležitý prostředek, prostřednictvím kterého dochází ke zvyšování agregátního výstupu je faktor celkové produktivity (Total Factor Productivity – TFP). Ten měří celkovou efektivnost všech vstupů zakomponovaných do výroby (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Produkční funkce dokazuje, že migrace má vliv na ekonomický růst v dlouhém období. Závisí na kombinaci vstupů, jimiž jsou pracovní síla, kapitálová zásoba a technologie (TFP), které generují výstup – hrubý domácí produkt (Chiswick a Miller, 2015b; Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Hrubý domácí produkt (HDP) měří hodnotu konečných statků a služeb, tedy těch, které jsou nakupovány konečnými spotřebiteli, vyrobených v dané zemi za určité období (čtvrtletně nebo ročně). Počítá veškerý výstup generovaný v rámci hranic dané země. Skládá se ze zboží a služeb vyráběných za účelem prodeje na trhu, ale zahrnuje i produkci dalších statků a služeb, kterými jsou například obranné nebo vzdělávací služby poskytované vládou (IMF, 2019).

Migranti přijíždějící do země jsou nejen výrobci statků a služeb, ale také jejich spotřebitelé. Konečný výstup závisí na tom, kolik přistěhovalců produkci přispívá ve srovnání s tím, jaké množství výrobků spotřebuje. Pokud migranti po vstupu do přijímající země nepracují a jsou pouze konzumenty, může tímto procesem docházet ke snižování výstupu

na obyvatele (Ehrenberg a Smith, 2012). Avšak, na druhou stranu rostoucí spotřeba vyvolaná jejich příchodem působí pozitivně na růst HDP, vycházíme-li z výdajové metody¹ pro výpočet této veličiny. Zvyšující se spotřeba, tedy jedna ze složek HDP, je pak příčinou růstu hrubého domácího produktu (Jurečka a kol., 2017). Jsou-li migranti v pracovním poměru, výstup nesnižují a dokonce, je-li jejich produkce vyšší než spotřeba, zvyšují hodnotu výstupu na obyvatele (Ehrenberg a Smith, 2012). Vztah migrace a ekonomického růstu vychází ze Solowova modelu, který říká, že trvalého růstu lze dosáhnout pouze v případě zlepšování technologií. Migrace může ovlivnit technologický pokrok, neboť přistěhovalci mohou usnadnit přenos nových technologií, přispět k inovacím jako podnikaví a vynalézaví pracovníci, zvýšit celkovou velikost domácí ekonomiky a podporovat konkurenci (Bodvarsson a Van den Berg, 2013). Příliv vzdělané pracovní síly přináší zemím původu určitý druh produktivního kapitálu, kdy kvalifikovaní pracovníci podporují ekonomický růst z větší části, neboť zefektivňují výrobní proces (Šimek, 2007; Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

2.3.1 Migrace jako zdroj inovací

Migrace ovlivňuje domácí ekonomiku prostřednictvím změny úrovně inovací v rámci firem nebo průmyslu. Skupina vysoce kvalifikovaných přistěhovalých pracovníků, která má odlišné zkušenosti než domácí pracovní síla, zvyšuje úroveň produktivity a následně i výstup ekonomiky. Tento efekt bývá často popisován jako rozšiřování znalostí (knowledge spillovers), kdy původní obyvatelé profitují na imigrantech s rozdílnými vlastnostmi. Učí se nové dovednosti a rozšiřují své poznatky o inovativní nápady (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Pohyb kvalifikovaných pracovníků tak představuje v zemi, do které imigrují, příliv mozků (brain gain), kdy přijímající země jsou těmito schopnostmi obohaceny (migrationpolicy.org). Role osob jako inovátorů a tvůrců zvyšuje přenos technologií mezi zeměmi (Bodvarsson a Van den Berg, 2013). Cílové země se snaží vysoce kvalifikovanou pracovní sílu přilákat, neboť jsou si vědomy jejího přínosu (MPI, 2019). Země původu migrantů, tedy nízkopříjmové a rozvojové země, tímto procesem mohou v dlouhém období trpět (Bodvarsson a Van den Berg, 2013). Úroveň vzdělaných osob je v těchto oblastech nízká, neboť za účelem dosažení vyšších zisků a lepšího životního standardu osoby migrují do míst, kde jsou pro ně lepší podmínky (Ehrenberg a Smith, 2012). Země jsou zasaženy odlivem mozků (brain drain), kdy kritická hladina těchto zdrojů zapříčiňuje zpomalení technologického pokroku a negativně ovlivňuje výstup ekonomiky (Chiswick a Miller, 2015b; Bodvarsson

¹ Hrubý domácí produkt je představován sumou čtyř položek, jimiž jsou výdaje domácností na spotřebu (C), soukromé hrubé domácí investice (I), výdaje státu na nákup výrobků a služeb (G) a čistý export (NX).

a Van den Berg, 2013). Na druhé straně, pokud se nové technologie vrátí zpět do země původu migrantů, může nastat vyšší ekonomický růst než bez odlivu těchto vzdělaných domorodých obyvatel. Vracející se vzdělaní pracovníci dováží do země původu méně nákladné a užitečné vlastnosti či technologie. Tento druh hospodářského růstu je dán komunikačními schopnostmi migrantů nebo jimi vytvořenými podnikatelskými sítěmi mezi zeměmi původu a cílovými destinacemi. Navíc, převod podstatné části zisků, kterou přistěhovalí pracovníci vydělali v hostitelské zemi, může pomáhat při financování nových podniků nebo zvyšovat úroveň vzdělání rodinných členů, jež zůstávají v zemi původu. Tyto akce ekonomický růst podněcují, avšak závisí na počtu vzdělaných lidí, kteří odcházejí, na době, kterou tráví mimo a na úrovni spojení se zemí původu (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015; Bodvarsson a Van den Berg, 2013).

Brain gain, imigrace vyškolených a talentovaných osob do cílové země, jež je příčinou technologického pokroku a následného ekonomického růstu, je důvodem vzniku nákladů na tuto činnost (IOM, 2019). Rozvoj inovací je pro podnikatele nákladnou investicí, která má následně vést ke zvýšení zisků. To, zda firmy budou investovat do vývoje nových technologií (fyzického i lidského kapitálu) závisí na vztahu mezi pracovní silou a kapitálem ve výrobním procesu, bez ohledu na to, zda jsou domácí a zahraniční pracovníci komplementy nebo substituty (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Zavedení nových technologií ve výrobě se děje prostřednictvím zaměstnávání vzácných (nákladných) zdrojů, které vytváří nové produkty či metody. Ty jsou lepší, levnější a mnohdy mnohem více atraktivní. Vytváří určitou výhodu nad ostatními výrobky na trhu, tu však snižují další inovativní a konkurující podnikatelé. Z těchto důvodů je třeba zvážit, zda náklady vynaložené na tuto činnost budou nižší než budoucí zisk. Inovativní firmy usilující o tvorbu nového produktu či zvýšení produkční metody musí nakupovat práci a další vzácné zdroje v konkurenci s ostatními inovativními výrobci. Nedostatečné množství těchto zdrojů v ekonomice vede ke zvyšování nákladů na jejich pořízení. Zisk z inovací však závisí na budoucím prospěchu nebo budoucí přidané hodnotě. Čím jsou náklady na opatření vstupů vyšší, tím je výsledný výnos firem nižší. Imigrace nedostatečného množství vysoce kvalifikované pracovní síly tak může potlačit technologický vývoj přijímajících zemí. Firmy se z důvodu vysokých nákladů na pořízení vzácných zdrojů mohou rozhodnout proti takovéto investici (Bodvarsson a Van den Berg, 2013; Šimek, 2007).

2.3.1.1 Investice do fyzického kapitálu

Podle teorie mezního produktu, podnikatelé upravují poměr mezi množstvím práce a kapitálu, dokud se podíl mezního produktu práce a mezního produktu kapitálu nerovná podílu

mezd (cena práce) a míře nájemného (cena kapitálu). Poměr mezního produktu, označován jako mezní míra technického nahrazení, je odrazem produktivity práce a kapitálu. Firmy tímto maximalizují své zisky při minimálních nákladech. Pokud imigrace snižuje mzdy, musí na základě udržení tohoto vztahu, dojít ke změně poměru kapitálu k práci. Jsou-li práce a kapitál komplementy, pak s rozšířením činností podniku rostou. Vzdělaná pracovní síla (domácí nebo zahraniční) je ve vztahu ke kapitálu spíše komplementem. Pak platí, že zvýšené množství kapitálu, vyvolá nárůst kvalifikovaných pracovníků, kteří jsou pro údržbu a obsluhu kapitálu potřební. Mezitím, nízko kvalifikovaní jedinci jsou kapitálem nahrazeni (jsou spíše substituty ve vztahu ke kapitálu), neboť stroj může vykonávat stejnou práci při nižších nákladech.

Migrace může ovlivnit nabídku nebo poptávku po kapitálu jak v cílových destinacích, tak v zemích původu migrantů. Přistěhovalci, kteří s sebou přinášejí kapitál, mohou zapříčinit zvýšení nabídky kapitálu v přijímajících zemích. Popřípadě mohou zvedat poptávku po kapitálu v důsledku zvýšené nabídky pracovní síly dané jejich příchodem. Poptávka po kapitálu je závislá na vztahu mezi pracovní silou a kapitálem ve výrobním procesu. Pokud jsou práce a kapitál komplementy ve výrobě, zvýšení nabídky práce nabádá firmy k pořízení dalšího kapitálu. Nicméně pokud firmy mohou nahradit kapitál pracovní silou, pak zvýšení pracovníků (prostřednictvím imigrace) může snížit poptávku po kapitálu. Firmy budou regulovat poměr mezi pracovní silou a kapitálem, dokud se mezní míra technického nahrazení nevyrovná hodnotě nájmů na pořízení kapitálu.

Podle produkční funkce migrace působí na kapitálové investice. Zvýšení počtu pracovníků způsobuje růst mezní produktivity kapitálu. Tento efekt je větší, pokud se migrace skládá z vyššího počtu vysoce kvalifikovaných pracovníků, kteří přinášejí zkušenosti (lidský kapitál) a také pokud existuje vztah komplementarity mezi dovednostmi a kapitálem ve výrobním procesu (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

2.3.1.2 Investice do lidského kapitálu

Vzhledem k tomu, že hlavním motorem ekonomického růstu je snaha firem o nabytí zisku, který vede k technologickému rozvoji, zdokonalení výroby nebo zavedení nových výrobků a služeb (Chiswick a Miller, 2015b). Pak jsou pro podnikatele důležité investice do nových strojů a zařízení, které urychlují výrobní proces a následně prostřednictvím zvýšení efektivity práce dochází k nárůstu zisků. Zavedení nových technologií však není možné bez podpory výzkumu a vývoje a také bez rozšiřování lidského kapitálu (Chiswick a Miller, 2015b; Bodvarsson a Van den Berg, 2013). Ten můžeme definovat jako znalosti, dovednosti, kompetence a atributy jednotlivých osob, které usnadňují tvorbu osobního, sociálního

a ekonomického blahobytu (OECD, 2019). Investice do lidského kapitálu podle ekonomické teorie charakterizujeme jako investice do vzdělání (Šimek, 2007). Modely endogenního růstu považují inovace a vzdělávání za velice podstatnou součást ekonomického růstu a lidský kapitál je nezbytnou složkou (vstupem) ve výrobním procesu (Chiswick a Miller, 2015b). Platí-li vztah komplementarity mezi lidským kapitálem a kapitálem fyzickým, kdy kvalifikovaná pracovní síla je nezbytná pro údržbu zařízení, pak imigrace pracovníků ovlivňuje investice do lidského kapitálu (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Imigranti jsou si po příjezdu vědomi svých nedostatků (např: neznalost jazyka) a z důvodu budoucích vyšších příjmů zvyšují míru investic do lidského kapitálu. Především zlepšují své dovednosti prostřednictvím získané práce v nové zemi a zdokonalují úroveň ve znalostech jazyka cizí destinace (Ehrenberg a Smith, 2012). Migrace vzdělaných pracovníků přinášejících do cílové země své znalosti, tedy lidský kapitál, zvyšuje výstup domácí ekonomiky. Podle teorie endogenního růstu je pro trvalý a udržitelný růst nezbytná akumulace lidského kapitálu, přičemž přistěhování vzdělané pracovní síly zásobu tohoto druhu kapitálu rozšiřuje. Narůstající množství vědomostí v zemi je příčinou poklesu nákladů na inovace. Příliv kvalifikované zahraniční pracovní síly tak podporuje technologický pokrok v přijímající zemi prostřednictvím nižších nákladů na jeho realizaci.

2.3.2 Migrace a remitence

Migrace také ovlivňuje ekonomický růst, konkrétně růst HDP prostřednictvím převodu peněz (vydělaných v cílové destinaci) do země svého původu. Přičemž tento proces může mít jak negativní, tak i pozitivní dopady na jednotlivé ekonomiky. V řadě modelů je specifikován statisticky negativní vztah, avšak kladně mohou přesuny peněz mezi zeměmi ovlivňovat instituce a obchod. Nepřímo, byť pozitivně, působí přemístění na ekonomický růst prostřednictvím investic do exportu. Z globálního a makroekonomického hlediska jsou remitence uznávány jako důležitý a stabilní zdroj pro financování rozvoje chudých zemí, tedy zemí původu migrantů (Chiswick a Miller, 2015b). Migranti v cílové destinaci, jak již bylo zmíněno výše, pobírají vyšší mzdy než v zemi svého původu. Pro zabezpečení svých základních potřeb využijí pouze část svého výdělku a zbytek, který ušetří posílají domů, do země původu (Ehrenberg a Smith, 2012). Převod peněžních prostředků je většinou prováděn bez vyhledávání oficiálních bankovních transakcí, kterému se zahraniční pracovníci vyhýbají. Vyjma převodu financí migranti zabezpečují zemi, kterou opustili i nepřímo. Mohou posílat potraviny, oblečení nebo jiné statky. Pracující cizinci podporují zemi svého původu kromě přílivu financí do svých domácností i dalšími způsoby. Mohou nejen peněžně napomáhat ostatním domácnostem, institucím a organizacím ve své zemi jako jsou například náboženské instituce či fondy

pro zmírnění katastrof. Migrační rozhodování a následný příliv remitencí ovlivňuje investice, výrobu a vystavuje domácnosti v zemích původu příjmovým nebezpečím. Přijaté peněžní prostředky mohou zmírnit rozpočtová omezení domácností, což může vést k osvojení nákladnějších či rizikovějších výrobních metod s vyššími potencionálními výnosy. Přísun remitencí také zvyšuje úroveň minimálních mezd v zemích původu. Rodiny, kterým je poskytována podpora plynoucí z migrace, mohou být dostatečně zajištěny bez toho, aniž by musely pracovat. Proto je potřeba stávající členy přilákat na trh práce, což následně ovlivňuje rozhodování o účasti na tomto trhu, nabídku práce a úroveň mezd (Chiswick a Miller, 2015b).

2.3.3 Migrace a vliv na velikost ekonomiky

Zvyšující se míra populačního růstu je příčinou růstu ekonomiky, přičemž migrace zde hraje důležitou roli. Prudký vzestup příjmů na obyvatele může být zapříčiněn rapidním zvýšením poptávky a dalšími okolnostmi vedoucími k vysokému stupni standardizace produktů (Bodvarsson a Van den Berg, 2013). Většina rozvinutých zemí (země s vysokými příjmy) je zasažena nízkým nebo dokonce negativním populačním růstem (Wesley a Peterson, 2017). V rozvojových zemích je naopak porodnost vysoká. Nízký růst populace v rozvinutých zemích a vysoký populační vzestup v zemích rozvojových nepřispívá ekonomickému růstu. Migrace způsobující dva efekty, odliv osob ze země původu a příliv jednotlivců do cílové destinace, může v dlouhém období pozitivně ovlivnit světovou míru růstu. Přerozdělení populace z rozvojových zemí do zemí rozvinutých zvyšuje životní úroveň obyvatel v obou oblastech, přičemž tímto dochází k celosvětovému ekonomickému růstu (Chiswick a Miller, 2015b).

V zemích s vysokými příjmy nízký populační růst vede ke vzniku věkových struktur s vysokým podílem starších lidí v populaci. Zpomalující se populační růst v těchto zemích znamená nejen nižší míru hospodářského růstu, ale také dochází ke zvýšení zatížení pracujícího obyvatelstva, neboť snižující se část produktivní populace podporuje rostoucí část starší (neproduktivní) populace. V důsledku tohoto jevu výstup na obyvatele klesá (Wesley a Peterson., 2017). Nárůst míry čisté migrace (imigrace – emigrace) zvyšuje míru růstu výstupu, hrubého domácího produktu na obyvatele. Příliv zahraničních pracovníků, rozšiřuje domácí trh práce o produktivní pracovní sílu, snižuje zatížení vyplácených podpor a zvyšuje celkovou produktivitu práce. Dopad čisté migrace na růst ekonomiky je však závislý na kvalifikované pracovní síle, kdy zvýšení populace je příčinou růstu produktivity vlivem jednoho z nejdůležitějších faktorů růstu – lidského kapitálu. Vzestup míry čisté migrace o jeden procentní bod, zvyšuje HDP hodnotě blízké jednomu procentnímu bodu a ekonomika tímto

rapidně roste. To znamená, že příliv čisté migrace, kdy převážnou většinu imigrantů tvoří mladí jedinci vede k dodatečné akumulaci kapitálu a následnému růstu výstupu. Naopak zvýšení přirozené míry populačního růstu o jeden procentní bod je sice spouštěčem expanze ekonomiky, avšak v menším rozsahu. Migranti jsou převážně v produktivním věku, přičemž zvýšená porodnost (nebo snížená úmrtnost) nepřispívá ihned k vzestupu pracující složky obyvatelstva, a proto je růst HDP nižší.

Růst populace může také HDP na obyvatele snižovat, ovšem tento negativní dopad působí v krátkém období a je především řízen rozvojovými zeměmi s vysokými mírami porodnosti. Přirozená míra růstu a míra čisté migrace účinkuje pozitivně v dlouhém období v souvislosti s integrací migrantů, technologickými změnami (zmíněnými výše) a demografickým rozdělením (Chiswick a Miller, 2015b).

2.4 Migrace a fiskální dopady

Vztah migrace a čistého fiskálního dopadu, tedy rozdílu mezi daňovými příjmy migrantů a náklady na veřejně financované služby přistěhovalcům poskytované, je nemalý. Podílí se na něm řada faktorů, jako například věk přicházejících, důvod pro migraci, úroveň vzdělání, velkorysost veřejně financovaných služeb a daňový systém.

2.4.1 Fiskální náklady a výnosy

Na stranu nákladů přijímajících zemí řadíme především vládou podporované penzijní programy, které jsou nejdůležitější pro zajištění finanční prosperity. Dále pak přímé veřejné služby, jimiž je vzdělání a zdravotní péče. V některých zemích dokonce vlády platí imigrantům výuku jazyka. Tyto integrační náklady jsou značné prvních pár let poté, co se osoby přistěhují. Destinace, jež jsou migranty obohaceny na základě jejich příchodu generují i příjmy. Spousta imigrantů platí daně v souvislosti se zaměstnáním, kterými jsou daně z příjmu a daně ze mzdy. Dále se podílí na úhradě dalších daní, jež jsou spojeny s každodenním životem. Příkladem mohou být daně z prodeje, majetkové daně, daně z paliva, alkoholu nebo tabákových výrobků (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015). Vyrovnaný státní rozpočet je závislý na vztahu mezi vládními náklady a výnosy za určité období. Rozpočet je přebytkový, pokud vláda shromáždila více peněz (prostřednictvím daní), než utratila. V opačném případě je rozpočet deficitní. Imigranti pak v cílové zemi mohou být čistí přispěvatelé, jsou-li výnosy plynoucí z jejich pobytu (odváděné daně) vyšší než náklady, které stát vynaložil v souvislosti s jejich působením. Pokud však odvádí nižší částky, pak jsou imigranti pro domácí ekonomiku zátěží. To, jak imigrace ovlivňuje státní rozpočet popisují dva základní přístupy, metoda statická (stálá)

a metoda dynamická. Stálá metoda je jednoduchá a spočívá v porovnávání daní, které imigranti platí, se službami a výhodami, které přijímají v určitém období. Ovšem v souvislosti s její všedností, nezobrazuje skutečné fiskální dopady přistěhovalectví. Říká, že zvýšený počet školního věku imigrantů má za následek zátěž – přebytečné výdaje na školné. Budoucí odvedené daně týchž přistěhovalců by mohly náklady vykompenzovat. Dynamická metoda vypočítává čistou současnou hodnotu příspěvků a nákladů po celou dobu života přistěhovalých osob. Vyžaduje dobré budoucí předpoklady pro řadu faktorů (míra porodnosti, sazby daní, míra produktivity a další), které výpočet ovlivňují.

V každém roce má tedy migrace vliv na rozpočet státu, do kterého přistěhovalci přicházejí. Příspěvky imigrantů závisí na stavu veřejných financí přijímajících zemí. To, zda přistěhovalci zapříčiňují pozitivní (jsou-li čistí přispěvatelé) či negativní (jsou-li zátěží) fiskální dopady však neuvádí přesné srovnání s rodilými jedinci. Proto je důležitá hodnota čistých fiskálních příspěvků imigrantů v souvislosti s celkovou rozpočtovou situací přijímajících zemí, kdy jsou porovnávány subvence do státního rozpočtu mezi domácími a přistěhovalými jedinci (Chiswick a Miller, 2015a).

3 Dopady migrace na ekonomiku v empirické literatuře

Tato kapitola poskytuje přehled empirické literatury, vztahující se k tématu, a shrnuje výsledky tohoto jevu prostřednictvím řady modelů či metod a výpočtů. Vybraná literatura popisuje to, jak migrace ovlivňuje jednotlivé ekonomiky v různých oblastech.

3.1 Migrace a její dopady na populační růst

V dnešním globalizovaném světě se migrace stala realitou téměř všude. Aleshkovski (2016) mimo jiné, zkoumá rostoucí význam mezinárodní migrace v demografickém vývoji světa. V minulosti byly změny ve velikosti populace primárně určovány jejím přirozeným nárůstem. Zvětšující se mezera v demografickém potenciálu mezi méně rozvinutými a rozvinutějšími zeměmi a globalizace světové ekonomiky vedly k rostoucí roli mezinárodní migrace. Wesley a Peterson (2017) se zabývají vztahem mezi ekonomickým a populačním růstem, kdy migrace je podstatnou částí vzestupu ekonomicky aktivního obyvatelstva. Tvrdí, že nízký populační růst v zemích s vysokými příjmy může vytvořit sociální a ekonomické problémy, naopak vysoký populační růst v zemích s nízkými příjmy může zpomalit jejich rozvoj. Vývoj mezinárodní migrace by mohl být klíčový pro úpravu těchto nepoměrů, naopak omezení migrace může vést k tvorbě vnitrostátní a globální nerovnosti.

Aleshovski (2016) říká, že mezinárodní migrace je v současnosti jedním z nejdůležitějších faktorů stabilizace světové populace. Pro rozvinuté státy je migrace hlavní (a někdy jedinou) determinantou růstu populace, zatímco v rozvojových zemích přispívá k poklesu jejího tempa růstu a zmírňuje „populační tlak“. Migrace má také podstatný vliv na věkovou a genderovou strukturu populace přijímajících zemí. Cangiano (2016) se zabýval čistou migrací ve Velké Británii a shledal ji jako stěžejní pro migrační politiku dané země. Omezení a regulace čisté migrace může vést ke zmírnění jejích negativních dopadů. V posledních dvou desetiletích byla čistá migrace hlavní hnací silou růstu britské populace a podle předpokladů i nadále bude. V důsledku tohoto demografického scénáře se Velká Británie rozhodla zaměřit na kontrolu populačního růstu, který je podle tamní vlády neudržitelný z důvodu nadměrného množství jednočlenných domácností a rostoucí míry imigrace. Ta působí negativně například na silniční síť a veřejnou dopravu, která je přetěžována. Rostoucí populace spotřebuje více přírodních zdrojů (např. dodávky energie), znečišťuje a zatěžuje životní prostředí, vyžaduje vybudování infrastruktury a rozšíření poskytování veřejných služeb. Dále rostou potřeby pro výstavbu a zajišťování bydlení, tím dochází ke ztrátě krajiny a půdy na úkor rozvoje měst. Snížení čisté migrace je prosazováno

organizací MigrationWatch UK, která kritizuje dlouhodobou demografickou zátěž, jež je dána přílivem přistěhovalců. Na druhou stranu je důležitý kompromis mezi ekonomickými přínosy a sociálními náklady na přistěhovalectví. Omezení přílivu vysoce kvalifikovaných zahraničních pracovníků může mít škodlivé účinky na konkurenceschopnost britského hospodářství. Na toto reagují Wesley a Peterson (2017), poukazují na migraci jako na důležitou složku v ekonomickém růstu, který je měřen změnami v hrubém domácím produktu (HDP) země. Existuje pozitivní vztah mezi ekonomickým a populačním růstem, kdy vyšší populační růst vede ke zvýšené zásobě nových znalostí a tyto znalosti následně vedou k růstu výstupu na obyvatele. Za předpokladu, platí-li podmínka, že míra ekonomického růstu je vyšší než míra růstu populace.

3.2 Migrace a lidský kapitál

Haque a Kim (1995) využívali endogenní růstový model pro dvě země a studovali dopad na ekonomický růst a příjmy plynoucí z migrace lidského kapitálu. Ukázali, že migrace lidského kapitálu může v dlouhodobém horizontu vést k rozdílu v mírách růstu a příjmech na obyvatele. Při odlivu mozků dochází k poklesu těchto veličin, naopak imigrace lidského kapitálu, tedy příliv mozků, v zemích, do kterých migrují, růst podporuje. Tato analýza je stěžejní pro hospodářskou politiku v rozvojových zemích. Únik lidského kapitálu je další dimenzí, která by měla být zohledněna při určování fiskální a měnové politiky zemí vzhledem k nepříznivým růstovým dopadům. Stark, Helmenstein a Prskawetz (1997) studovali lidský kapitál a jeho vznik v zemích s otevřenou migrační politikou. Tvrdí, že i přes emigraci vysoce kvalifikovaných členů domácí pracovní síly může země skončit s vyšší průměrnou úrovní lidského kapitálu na pracovníka. Klíčovou myšlenkou je, že ve srovnání s uzavřenou ekonomikou se ekonomika otevřená migraci liší nejen v příležitostech, s nimiž se pracovníci setkávají, ale také ve struktuře pobídek, kterým čelí. Zaměstnavatelé v cizí zemi nejsou dokonale informováni o úrovních dovedností jednotlivých migrujících pracovníků. Zpočátku tak v zemi určení platí všem migrujícím pracovníkům stejnou mzdu. Následně, po projevení se individuálních dovedností, zaměstnavatelé přizpůsobí své mzdové platby jednotlivým produktivitám. Migrantům s nižší úrovní vzdělání jsou mzdy v cílových zemích sníženy tak, že země jejich původu je pro ně z hlediska vyplácených odměn výhodnější. Vzhledem k tomu, že se rozhodují na základě nejvyšších zisků, rozhodnou se vrátit zpět. Do své země pak přináší schopnosti a dovednosti získané během pobytu v zahraničí a tato úroveň lidského kapitálu je vyšší, než kdyby k migraci nedošlo. Migrace má pozitivní vliv na lidský kapitál, pokud je dočasná, pak v zemích původu způsobí příliv mozků. Kang a Kim (2012) se zabývali dopady

přistěhovalectví na ekonomický růst, který je podmíněn přílivem lidského kapitálu. Migrace zvyšuje zásoby lidského kapitálu v hostitelských zemích, neboť migranti s sebou přináší existující lidský kapitál, čímž usnadňují růst hostitelské země. Vliv migrace na ekonomický růst prostřednictvím lidského kapitálu je největší, pokud migrace plyne z vyspělejších zemí do destinací méně rozvinutých. Migranti z těchto zemí nesou nehmotná aktiva (například znalosti o institucích či technologické metody), které mohou přispět k hospodářskému růstu v hostitelských zemích. Příliv přistěhovalců z vyspělých zemí poskytuje zemím méně rozvinutým možnost získat znalosti o lepším způsobu organizace práce a společnosti jako celku. Studie naznačuje, že méně rozvinuté země by měly podporovat příliv migrantů z vyspělých zemí, kteří pozitivně ovlivňují instituce a obchod či úroveň technologií. Migrace z vyspělých zemí do zemí méně rozvinutých působí kladně na ekonomický růst, zatímco celková migrace, bez ohledu na výběr zemí původu, růst neovlivňuje (nepodporuje jej ani nepodkopává). Toto zjištění lze interpretovat na základě rozdílů v kvalitě technologií a institucí mezi zeměmi původu a hostitelskými destinacemi. Přistěhovalci z vyspělých zemí přinášejí výhodnější zkušenosti a dovednosti, kterými následně mohou přispět k ekonomickému růstu.

3.3 Migrace a její dopady v Evropě

Straubhaar a Zimmermann (1993) se zabývali Evropskou migrační politikou, migrací mezi západní a východní částí Evropy a také zisky plynoucími z migrace. Tvrdí, že stagnující západoevropská populace v kombinaci s prosperujícím ekonomickým rozvojem vytváří silné pobídky pro migraci. Přistěhovalectví může kompenzovat demografické ztráty v důsledku poklesu a stárnutí evropské pracovní síly. K tomu, aby zisky plynoucí z migrace byly co nejvyšší, je nezbytná aktivní Evropská migrační politika. Přistěhovalectví je pro přijímající země prospěšné, pokud není zatíženo velkými náklady na přizpůsobení cizinců. Migrace by měla být regulována ekonomickými nástroji při současném sledování potřeb přistěhovaleckých zemí. Vzhledem k značnému potencionálnímu přínosu plynoucího z přistěhovalectví je důležitá evropská otevřenost vůči pracujícím migrantům, přičemž velikost přílivu zahraničních pracovníků by měl v zásadě určovat trh práce. Aktivní migrační politika je však žádoucí hned z několika následujících důvodů. Pokud jsou přijímající země zatěžovány značnými náklady na přistěhovalectví, mohou být vykompenzovány uložením vstupních poplatků a migračních daní. Poplatky, daně a kvalifikační kvóty přijímajících zemí mohou dále sloužit k hladkému řízení přílivu migrantů. Pro začlenění nově pracujících jedinců je dále potřebná aktivní integrační politika. Výnosy z migrace mohou plynout opakovaně pouze tehdy, pokud jsou náklady na její uskutečnění udržovány pod kontrolou. Wadensjö (2007) popisoval ekonomické

dopady rozšíření trhu práce v Evropské unii. Ty jsou podle něj primárně závislé na velikosti nových vln migrace, respektive imigrace. Zkoumal přistěhovalectví, konkrétně pracovní migraci, ve Švédsku, kde trh práce vykazoval pouze malý počet volných pracovních míst a míra nezaměstnanosti byla nízká. Země je však pro migranty velmi přitažlivou, neboť se vyznačuje svou vysokou rozvinutostí a odměny za práci jsou zde velkorysé. Podle autora je migrace přínosem pouze pokud se noví zahraniční pracovníci začlení na trh práce, v opačném případě jsou pro zemi zátěží. d'Artis Kanacs (2016) vychází z předešlé studie, zkoumá pracovní migraci v EU a také to, zda je potřeba imigraci (i emigraci) regulovat či nikoliv. Ve svém modelu popisuje rovnovážný vztah mezi pracovní migrací, přístupem na trh a mzdami pracovníků. Vyšší zisk (užitek) dává podle modelu pobídky firmám a zaměstnancům ke změně regionu, což může vést k jejich rovnoměrné distribuci. Dle něj se pracovní migrace jeví jako samoregulační systém. Integrace trhu snižuje náklady na obchod a náklady na přerozdělení faktorů, což vede k lepšímu přístupu na trh, nižším nákladům a vyšším odměnám. Zvýšené relativní mzdy v jedné zemi přitahují pracovníky z jiných zemí, což vyvolává novou migraci. Rostoucí množství pracovní síly v zemi s vyššími příjmy následně vyvíjí tlak na snižování mezd, což odrazuje více pracovníků od emigrace ze země s nižšími příjmy. Když jsou hnací síly migrace (relativní čisté mzdy) vyrovnány napříč zeměmi, ekonomicky řízená pracovní migrace se zastaví. Dochází k závěru, že účinné přerozdělení pracovních sil přispěje růstové strategii Evropa 2020. Snížení mezinárodní mobility pracovních sil prostřednictvím politických zásahů je podle autora zastaralé a kontraproduktivní. V EU je totiž mobilita pracovních sil poměrně nízká a omezení trhu práce narušuje rovnovážné rozdělení pracovníků mezi zeměmi, což vede k poklesu prosperujícího růstu v dlouhém období.

3.4 Migrace a efekty na trhu práce

Chiswick (1999) se zabýval otázkami týkající se selektivity migrantů. Jedním ze základních tvrzení v literatuře o migraci je, že migranti mají tendenci sami sebe vhodně přerozdělovat a tím následně zajišťovat efektivitu na trhu práce. Ekonomičtí migranti jsou schopnější, podnikavější, ambicióznější než ti, kteří zůstanou v zemi svého původu. Vhodné rozdělení zahraničních pracovních sil pro úspěch na trhu práce závisí na dovednostech migrantů a na rozdílu mezi náklady a výnosy z migrace. Borjas (2001) říká, že migrace je důležitou součástí trhu práce, neboť zlepšuje jeho účinnost. Přistěhovalectví je příčinou přílivu skupin osob, které jsou velmi citlivé na regionální rozdíly v ekonomických příležitostech. Migrantů se primárně seskupují v těch státech, které nabízejí nejvyšší mzdy v povoláních odpovídajících dovednostem, s nimiž na trh práce přicházejí. Noví přistěhovalci tvoří určitý zlomek

pracovníků, kteří následují lepší ekonomické příležitosti a pomáhají tyto možnosti vyrovnávat napříč oblastmi. Mimoto, migrace je navíc nyní analyzována v rámci, který pohlíží na její celkové účinky. Mnohostranným dopadem migrace se již nezabývají jen ekonomové studující trhy práce, ale i další jedinci zkoumající regiony, obchod nebo investice (Peri, 2016).

3.4.1 Migrace a její vliv na mzdy

Card (1990) popisoval efekt přílivu nekvalifikovaných migrantů na trh práce v Miami, kdy přistěhovalci zvýšili pracovní sílu přijímající země o 7 %. Vzhledem k tomu, že převážná většina migrantů byla nevzdělaná, došlo k nárůstu nabídky práce pro odvětví, kde je potřeba méně kvalifikovaná pracovní síla. Podle studie, migrace nijak neovlivnila mzdové sazby domácích, ani zahraničních pracovníků. Analýza naopak naznačuje poměrně rychlou absorpci a začlenění v rámci miamského trhu práce. Důvodem tohoto pozitivního efektu je průmyslová struktura přijímající země, která byla v době přílivu nekvalifikované pracovní síly výhodou. Vysoká koncentrace textilního průmyslu poskytla přicházejícím nevzdělaným pracovníkům zaměstnání. Migrace působila pozitivně na průmysl v přijímající zemi, kdy zapříčinila jeho rozlehlost. Také přispěla růstem míry populace a čisté migrace.

Wadensjö (2007) zkoumal dopady zvýšené migrace na trhu práce ve Švédsku. Podle něj nelze jednoznačně určit to, jak příliv přistěhovalců ovlivní mzdy. Migrace obecně znamená zvýšení pracovní síly a očekává se, že zvýšení nabídky výrobního faktoru povede k poklesu ceny tohoto faktoru, tj. k poklesu mezd. Ale zvýšená nabídka pracovních sil může vyvolat nové investice, které mohou působit proti očekávanému poklesu mezd. Dále pak pracovní síla přistěhovalců může být komplementem výrobního procesu k původní pracovní síle a nikoli substitutem, takže zvýšení migrace vyvolá zvýšení mzdy domorodých pracovníků. Dustmann, Hatton a Preston (2005) popisovali vliv migrace na trhu práce ve Velké Británii a řešili otázku, zda přistěhovalci omezují mzdy pracovníků. Podle autorů se účinky na trhu práce mohou objevit pouze pokud jsou dovednosti migrujících odlišné od schopností původní pracovní síly. Přestože má migrace silný vliv na nabídku práce jednotlivých skupin pracovníků na základě jejich dovedností, mzdy nekvalifikovaných pracovníků nejsou přílivem migrantů zasaženy. Peri a Sparber (2009) navrhli jednoduchý obecný rovnovážný model komparativních výhod pro ilustraci dopadů migrace na specializaci a mzdy. Model vychází ze dvou základních předpokladů, za prvé vysoce kvalifikovaní domácí pracovníci a veškerá nízko kvalifikovaná pracovní síla nejsou dokonalými substituty. Za druhé, přistěhovalci mají ve vztahu k domácím pracovníkům komparativní výhodu. Zaměřují se na nevzdělanou pracovní sílu a tvrdí, že migranti a domácí pracovníci se specializují na odlišné výrobní činnosti. Dle studie nemají

přistěhovalí pracovníci rovnocenné jazykové (komunikační) dovednosti ve srovnání s domácí pracovní silou. Naopak manuální schopnosti, jak migrantů, tak rodilých jsou téměř stejné. Přistěhovalci tak mají komparativní výhodu v profesích vyžadujících manuální pracovní úkoly, zatímco méně vzdělaní rodilí pracovníci budou mít výhodu v práci vyžadující komunikační dovednosti. Méně vzdělaní domácí pracovníci reagují na migraci tím, že zanechávají fyzicky náročná povolání migrantům a uplatňují své jazykové dovednosti v lépe placených pracovních pozicích. Z toho vyplývá, že pracovníci narození v zahraničí nemají negativní vliv na mzdy vyplácené méně vzdělaným domorodým pracovníkům. Umožňují jim totiž získat vyšší odměny, které pramení z komparativní výhody v oblasti jazykových dovedností.

Borjas (2006) studoval rovnováhu na trhu práce a mzdové rozdíly mezi regiony ve Spojených státech. Domácí pracovníci považují stěhování z jednoho státu do druhého za velmi obtížné, neboť náklady na migraci jsou relativně vysoké. Domácí migrační toky tak z důvodu vysokých fixních nákladů nepovedou k přerozdělení a snížení mzdových rozdílů. Ovšem, nově příchozí přistěhovalci, jsou jedinci, kteří se rozhodli náklady nést a vybírají si cíl, který přináší nejlepší příjmy. Populace migrantů tak může být klíčovým prvkem pro dosažení efektivního přerozdělení zdrojů na národním trhu práce. Nabídka zahraničních pracovníků by na určitém regionálním trhu práce měla vykazovat větší citlivost na mezistátní mzdové rozdíly, než nabídka domácích pracovních sil. Tok přistěhovalců je zaměřen na ty regiony země, kde je jejich produktivita nejvyšší. Migrace má tedy pozitivní dopad na mzdy, neboť urychluje proces sbližování mezd a následně zlepšuje ekonomickou efektivitu. Toto však platí pouze pro nově příchozí pracovníky, protože po uplynutí jisté doby se migranti dostanou do stejné pasti jako domácí pracovníci a budou hledat zaměstnání v rámci státu, kde právě žijí.

3.4.2 Migrace a nezaměstnanost

Wadensjö (2007), zabývající se pracovní migrací ve Švédsku, říká, že migrace, mimo jiné, ovlivňuje velikost a strukturu nezaměstnanosti. Ve Švédsku, stejně jako ve spoustě dalších zemí včetně České republiky, provádí centrální banka inflační cílování. Je-li inflace vyšší než původní cíl, banka následně reaguje zvýšením úrokové sazby a tím dochází k růstu nezaměstnanosti. Migrace může v této oblasti působit pozitivně. Pokud je nezaměstnanost přistěhovalců vyšší než původní míra nezaměstnanosti, lze ji vyložit tak, že migranti přispívají k boji proti inflaci (větší nabídka práce tlačí na pokles její ceny, zaměstnavatelům se snižují náklady, což následně může vést ke zmenšení míry inflace). Naopak negativně migrace ovlivňuje strukturu na trhu práce. Přistěhovalci jsou profesně méně mobilní (omezení na určité druhy povolání), což vede k vyšší strukturální nezaměstnanosti. Borjas (2017) také zkoumal

dopady migrace na zaměstnanost, konkrétně její vliv na možnosti v zaměstnání. Pro pochopení dopadu migrace na pracovní příležitosti, je podstatný předpoklad, že trh práce je uzavřený a jediné konkurenční odvětví používá lineární homogenní produkční funkci k výrobě Q jednotek statků. Výrobní proces využívá kvalifikované i nekvalifikované pracovníky, jejichž mzdy se na základě těchto znalostí liší. Dokonalá konkurence předpokládá, že cena výstupu se rovná výrobním nákladům. Dopad migrace na pracovní příležitosti je dán vztahem mezi vývojem mezd a těmito možnostmi. Pokud je množství přílivu nekvalifikovaných migrantů rovno počtu domácích nevzdělaných pracovníků, pak se mzdy kvalifikovaných a nekvalifikovaných pracovníků nemění. Překročí-li však množství přichozích dělníků počet domácích nevzdělaných jedinců, pak migrace zvyšuje mzdy kvalifikovaných pracovníků a snižuje mzdy nekvalifikovaných osob na trhu práce. Tento experiment přesně ukazuje, jak lze měřit dopad migrace na domácí pracovní příležitosti. Pokud by mohla být pozorována řada uzavřených trhů práce, do kterých migranti náhodně vstupují, pak by mohla být spojena změna mzdy kvalifikovaných a nekvalifikovaných pracovníků s podílem migrantů v populaci (po přizpůsobení kvalifikační skladbě, jak domácích, tak i zahraničních pracovníků). Odhadované parametry by následně shrnovaly dopad přistěhovalců na domácí pracovní příležitosti.

3.5 Migrace v zemích OECD

Ortega a Peri (2009) se zabývali mezinárodní migrací v období od roku 1980 až do roku 2005. Odhadovali dopad migračních toků na zaměstnanost, investice a produktivitu ve 14 přijímajících zemích OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). Za účelem vyhodnocení dopadu přistěhovalců na příjmy, průměrné mzdy a návratnost kapitálu v přijímajících zemích používali Cobb-Douglasovu produkční funkci. Podle faktoru produktivity (TFP) mohou migranti na jedné straně podporovat úroveň specializace, zvyšovat soubor produktivních dovedností, posílit konkurenci na trhu práce a přispět k vyšší efektivitě. Z druhého pohledu, pokud migrace přináší méně produktivní jedince, kteří nejsou účinně využíváni, může dojít k poklesu TFP. Na základě predikovaných toků došli k závěru, že již v průběhu jednoho roku nezaměstnanost reaguje na nové přistěhovalce a kapitálová zásoba země se následně přizpůsobuje tak, aby odpovídala poměru nových pracovních sil. Nezjistili však žádný významný vliv migrace na TFP. Z jejich výsledků vyplývá, že přistěhovalectví nemá v krátkodobém horizontu (jeden rok) ani v dlouhodobém horizontu (pět let) negativní dopad na průměrné mzdy a příjmy na pracovníka. Příliv migrantů pouze zvyšuje celkovou velikost ekonomiky beze změny rozdělení příjmů mezi pracovníky a vlastníky kapitálu.

Odůvodněním je fakt, že majitelé kapitálu efektivně zvyšují své investice v reakci na rozsáhlejší zásobu pracovních sil v přijímajících zemích. Boubtane a Dumont (2013) zkoumali dopady migrace na ekonomický růst ve dvaceti dvou zemích OECD. Podle studie bude mít příliv zahraničních pracovníků v přijímajících zemích pozitivní vliv na růst produktivity, pouze v případě, bude-li úroveň znalostí nových migrantů vyšší než průměrná hladina zkušeností domácích jedinců. A dále, pokud akumulace lidského kapitálu bude vyšší než jeho ředění. Výsledky ukazují ve všech zemích OECD pozitivní vliv na ekonomický růst, konkrétně růst produktivity, který je dán přílivem lidského kapitálu. Přínos přistěhovalců k akumulaci lidského kapitálu má tendenci dominovat mechanickému efektu ředění. Čistý efekt je však poměrně malý i v zemích vysoce selektivní migrační politiky. Studie zachycuje pouze částečné dopady migrace na ekonomický růst, nezahrnuje možnost komplementarity, akumulaci fyzického kapitálu či pozitivní vliv na výzkum a inovace. Výsledky však svědčí o tom, že z hlediska produktivity nelze očekávat výrazné zisky (nebo ztráty) plynoucí z migrace.

Podle OECD (2014), která se zabývá důkazy o tom, jak přistěhovalci ovlivňují ekonomiku ve třech hlavních oblastech (trh práce, státní pokladna a hospodářský růst), má migrace významný dopad na naši společnost. Migrující pracovníci, nejen vysoce, ale i nízko kvalifikovaní významně přispívají na trhu práce. I když většina migrace není přímo řízena potřebami pracovních sil, přistěhovalci hrají významnou roli v nejdynamičtějším odvětvích přijímajících ekonomik, do kterých za účelem práce vstupují. Patří mezi ně zejména povolání v oblasti zdravotní péče, vědy, technologií, inženýrství a matematiky. Rovněž jsou záchranou většiny silně upadajících zaměstnání v Evropě a USA, kde se noví přistěhovalci uplatňují jako řemeslníci, pracovníci ve výrobě, údržbáři nebo opraváři. Migranti, podle nedávného výzkumu fiskálního dopadu (OECD, 2014), který zahrnuje všechny evropské země OECD, nejsou zátěží pro veřejnost. Nejsou však ani řešením fiskálních problémů. Ve většině zemí, s výjimkou těch, které mají velký podíl starších migrantů, přispívají ekonomicky aktivní migranti do státního rozpočtu, prostřednictvím odváděných daní, více, než v individuálních dávkách dostávají. Migrace je také prospěšná pro vývoj inovací a následný ekonomický růst v přijímajících zemích. Za prvé, přistěhovalci jsou převážně mladší a ekonomicky aktivnější ve srovnání s rodilými pracovníky, tudíž přispívají ke snižování závislosti, vlivem změny věkové struktury země, do které migrují. Dále, přistěhovalci přicházejí s dovednostmi a schopnostmi, čímž doplňují zásoby lidského kapitálu země. Důkazem jsou Spojené státy, kde příliv migrantů zapříčinil podporu výzkumu, vývoje a vedl k technologickému pokroku země (OECD, 2014).

3.6 Ostatní dopady migrace

Haas (2010) říká, že migrace vyvolává další migraci ze zemí původu na základě mechanismů zpětné vazby. Prvním z nich jsou migrační sítě a další struktury (tlumočníci, cestovní agentury, bankéři, bytoví agenti), které jsou vytvořeny nebo posíleny samotnými migračními procesy. Dalším příkladem jsou remitence, které mohou financovat migraci rodin nebo ostatních členů, kteří zůstali v zemi svého původu. Převody peněžních prostředků jsou velice důležité pro efekt automatického posilování migrace a úzce souvisí s účinky migračních sítí. Remitence často zvyšují příjmovou nerovnost v zemích původu migrantů, a i chudobu jednotlivých skupin, což má za následek nárůst touhy pro odliv z rodné země z důvodu narůstajících nepříznivých podmínek. Pokud síťové efekty snižují náklady a rizika migrace, zároveň přísun financí vyvolá přání emigrovat, pak migrace způsobuje v zemích původu nový odliv osob. Tato ustálená soustava úkonů má negativní vliv na rodné země, neboť rozsáhlá emigrace nejproduktivnějších členů domácností často vede k méně intenzivnímu zemědělství a celkovému narušení agrární organizace, typické pro chudší země. Domácnosti migrantů navíc s větší pravděpodobností nechají své země ležet ladem, zatímco remitence budou investovány především do technik pro úsporu práce, což by dále omezovalo místní příležitosti pro výrobu a zaměstnanost. Migrace tímto podkopává ekonomiky vysílajících komunit, protože je zbavuje lidských a materiálních zdrojů a zvyšuje jejich závislost na vnějším světě.

Gushulak a MacPherson (2004) zkoumali potencionální dopad migrace na zdraví a využívání zdravotních služeb hostitelských zemí, neboť cca 3 % světové populace žije mimo svou rodnou oblast (IOM, 2019). Migranti a uprchlíci pochází z oblastí, kde přetrvávající infekční choroby představují výzvu pro národní strategie ve smyslu odstraňování či utlumení závažných nemocí. Rostoucí podíl narozených dětí migrantů v regionech, které migranty přijímají, společně s trvalým výskytem infekčních chorob v zemích původu migrantů, bude mít rostoucí vliv na zdravotní služby a národní programy kontroly onemocnění v přijímajících zemích. Migranti se stanou rizikovější skupinou, vzhledem k tomu, že se demografie přistěhovaleckých zdrojů vyvíjí (roste). Lze očekávat nové výzvy, protože migranti a uprchlíci přicházejí z dalších oblastí světa a společně s nimi do přijímajících zemí pronikají neznámé nákazy. Strategie pro řešení těchto výzev zahrnují nárůst počtu kontaktů mezi lékaři a tvorbu speciálních systému dohledu pro odhalení propuknutých nemocí. Dále je podstatná dostupnost informací o veřejném zdraví a infekčních onemocněních, včetně odborných znalostí v oblasti diagnostiky, klinického hodnocení, řízení a kontroly. Vzdělávání a odborná příprava je nezbytnou součástí pro eliminaci tohoto globálního problému. Představuje pro lékaře,

vzdělávací instituce, zdravotnická zařízení, vnitrostátní a mezinárodní orgány v oblasti migrace a zdravotnictví, závazek. Je potřeba v této nové oblasti dopadu na mezinárodní veřejné zdraví pružně reagovat, neboť tento vyvstálý problém je důsledkem globalizace (Gushulak a MacPherson, 2004). Hugo (1996) se zabýval dopady mezinárodní migrace na životní prostředí. Příkladem negativního dopadu přistěhovalectví je Austrálie, kde v osmdesátých letech rapidní nárůst přistěhovalců (populační expanze) škodlivě působil na domácí životní prostředí, rostlinstvo a živočichy. Podle studie, prostřednictvím zvýšeného populačního růstu dochází k růstu spotřeby vzácných národních zdrojů (především přírodních neobnovitelných zdrojů). Dále pak migranti osídlují především ekologicky citlivé, křehké podoblasti v rámci státu, což vytváří environmentální tlaky a problémy v těchto místech. Přijímající země není schopna se této expanzi přizpůsobit, a proto je nutné migraci redukovat.

3.7 Regionální dopady migrace

Feng, Oppenheimer a Schlenker (2012) zkoumali citlivost interní migrace v USA na změny počasí. Migrace je nedílnou součástí dějin Spojených států, a to nejen z hlediska příchodu přistěhovalců, ale také z hlediska vnitřního pohybu obyvatelstva. Evropané nejprve kolonizovali severovýchod Spojených států a od té doby se americká populace postupně přesouvala mezi západem a jihem. Později, vývoj ve výrobním a servisním průmyslu spolu s technologickými změnami v zemědělství, vedly k trvalé migraci z venkova do měst. V důsledku toho se podíl obyvatel USA na venkově snížil, ze 60 % v roce 1900, na přibližně 20 % v roce 2000. Migrační politika byla nejprve otevřená, následně, po obrovském úbytku populace z venkovských oblastí, pak v zemi přešli na intervencionistický přístup. Pokoušeli se odvrátit rozsáhlou migraci za účelem ochrany venkovských komunit. Studie dále poukazuje na vztah mezi změnami klimatu a migrací mezi venkovem a městy. Vzhledem k tomu, že migrace je vyvolávána lepšími příležitostmi, pak je odliv osob negativně spojen s výdělky v zemědělství, které jsou ovlivňovány počasím. Změna klimatu má negativní vliv na produkci, snižuje úroveň zisků a zapřičiňuje migraci z venkova. Podle studie budou klimatické změny pravděpodobně vyvíjet další tlak na migraci z převážně zemědělských venkovských oblastí. Tyto tlaky zmírňují vládní programy, které zemědělské podniky pojišťují proti neovlivnitelným pohromám (např.: pojištění plodin). Migrace by tímto mohla být regulována, přičemž by se masivní odliv osob ze zemědělských oblastí mohl snížit a zamezit tak rozpadu venkovských oblastí. Fidrmuc a Huber (2007) se vzhledem k nízké úrovni migrace v zemích střední a východní Evropy zabývali otázkou, kdo je v těchto zemích ochoten migrovat. Vnitřní mobilita je v těchto zemích nízká, v posledním desetiletí klesá a je neúčinná při snižování regionálních

rozdílů. Vzhledem k tomu, že nízká míra migrace podkopává schopnost regionálních trhů přizpůsobit se krátkodobému vývoji a pravděpodobně přispívá k vysoké celostátní nezaměstnanosti prostřednictvím regionálního nesouladu, naznačuje to, že zvyšování ochoty k migraci by mělo být primárním politickým zájmem těchto zemí. Studie zkoumá faktory, které ovlivňují individuální ochotu migrovat na příkladu České republiky. Velká část populace není ochotna v rámci ČR migrovat bez ohledu na podmínky na trhu práce, což může mít v budoucnu za následek vysokou nezaměstnanost v určitých regionech a nedostatek pracovních sil v dalších oblastech státu. Pro regulaci trhu práce prostřednictvím vnitřní migrace by se Česká republika měla zaměřit na problémy okrajových regionů, zlepšit efektivnost trhu práce s bydlením a zvýšit migrační pobídky pro skupiny středních příjmů.

4 Analýza vlivu migrace na vybrané ekonomické ukazatele v krajích České republiky

Tato kapitola se zaměřuje na regionální migraci v České republice, zahrnuje jak domácí, tak i zahraniční pracovní sílu. V současnosti zde roste počet pracujících a dlouhodobě žijících cizinců. Ti představují levnou pracovní sílu, která je často ochotna pracovat i ve zhoršených podmínkách. Česká republika je však schopna přilákat i kvalifikované jedince, jejichž mzdy přesahují průměr země. Většina přistěhovalců pochází z EU, podíl migrantů ze třetích zemí naopak klesá (Steckerová, 2017).

Pro analýzu vlivu migrace na ekonomické ukazatele v České republice byla vybrána deskriptivní analýza a jedna z metod matematické statistiky - korelační analýza. Deskriptivní (popisná) analýza slouží k orientaci v datech, zabývá se jejich uspořádáním, popisem a účelnou sumarizací. Bílková, Budinský a Vohánka (2009) tvrdí, že cílem korelační analýzy je určit sílu lineární závislosti mezi dvěma či více veličinami. Standardním výstupem korelační analýzy je korelační koeficient, který slouží jako míra vyjádření „těsnosti“ lineární vazby. Korelační analýza následně popisuje lineární vztahy mezi veličinami. Je nutno mít na paměti, že jednoduchá korelační analýza, bez podpory teorie a dalších statistických metod, nám říká velmi málo o skutečném vztahu mezi veličinami. Z tohoto důvodu práce kombinuje korelační analýzu s popisem teorií, které mohou pozorované jevy vysvětlit.

Koeficient korelace r_{xy} se používá pro měření síly lineární závislosti mezi dvěma kvantitativními znaky a je definován vztahem:

$$r_{xy} = \frac{s_{xy}}{s_x s_y}, \quad (4.1)$$

kde: s_{xy} je kovariance znaků X a Y, s_x je směrodatná odchylka znaku X a s_y je směrodatná odchylka znaku Y.

První proměnná, označována písmenem X, je považována za nezávislou (proměnnou vysvětlující) a druhá proměnná, kterou značíme písmenem Y, je považována za závislou (proměnnou vysvětlovanou). Korelace neznamena příčinnost, tedy, že změny proměnné X skutečně způsobují změny proměnné Y. Korelační koeficient vyjadřuje pouze sílu (intenzitu) lineárního vztahu, a i přes velikost této intenzity, špatně měří jiné vztahy. Vlastnosti koeficientu korelace můžeme shrnout následovně:

- korelační koeficient může nabývat hodnot z intervalu $\langle -1; 1 \rangle$,

- dvě proměnné jsou tím více korelovány, čím blíží je absolutní hodnota korelačního koeficientu k číslu 1 a tím lépe je možné vyjádřit jejich vztah přímkou,
- jestliže se $r_{xy} = 0$, pak veličiny X a Y nazýváme nekorelované proměnné,
- jestliže $r_{xy} > 0$, jedná se o přímou korelační závislost, tedy obě proměnné (X a Y) zároveň rostou nebo klesají,
- jestliže $r_{xy} < 0$, jedná se o nepřímou korelační závislost, tedy jedna z proměnných roste, zatímco druhá klesá.

Stanovení stupnice závislosti je úkolem pro profesního odborníka. Velmi přibližně řečeno je stupeň lineární závislosti mezi znaky X a Y:

- nízký, nevýznamný, pokud $|r_{xy}| \in \langle 0,1; 0,3 \rangle$,
- mírný, pokud $|r_{xy}| \in \langle 0,3; 0,5 \rangle$,
- významný, pokud $|r_{xy}| \in \langle 0,5; 0,7 \rangle$,
- vysoký, pokud $|r_{xy}| \in \langle 0,7; 0,9 \rangle$,
- velmi vysoký, pokud $|r_{xy}| \in \langle 0,9; 1 \rangle$.

Pro analýzu vlivu regionální migrace na ekonomické ukazatele byly záměrně zvoleny dva kraje a to, kraj Středočeský, kde je vysoký počet vystěhovalých a přistěhovalých osob, a kraj Moravskoslezský, kde je počet migrujících osob poměrně malý². Následně byly pro výzkum zvoleny tři ekonomické ukazatele, jedním z nich je hrubý domácí produkt, dále průměrná hrubá měsíční mzda a zaměstnanost (zkoumána na základě počtu uchazečů na jedno pracovní místo, počtu uchazečů o zaměstnání a míry zaměstnanosti). Data o stěhování (počtu přistěhovalých a vystěhovalých osob) v krajích České republiky byla podle ČSÚ (2016a) v letech 2001–2004 získávána z Hlášení o stěhování. Zpravodajskou jednotkou byly ohlašovny pobytu a okresní úřadovny cizinecké a pohraniční policie ČR. Od roku 2005 je zdrojem dat Ministerstvo vnitra. V případě stěhování cizinců byla data v období 2001–2007 a opět jsou od roku 2012 přebírána z Ředitelství služby cizinecké policie.

4.1 Vztah migrace a ekonomických ukazatelů v krajích České republiky

Příloha 1 zaznamenává data o počtu přistěhovalých a vystěhovalých osob a také podíl ekonomicky aktivních migrantů na celkovém počtu stěhujících se osob ve všech krajích České

² Vzájemná závislost vybraných proměnných bude zjišťována a následně graficky vyobrazena prostřednictvím chronologického uspořádání hodnot jednotlivých veličin v programu MS Office Excel.

republiky za rok 2017. Nejvíce přistěhovalých osob zaznamenal region Hl. m. Praha, kde je i nejvyšší podíl ekonomicky aktivních na celkovém počtu všech přistěhovalých osob. V tomto kraji je ale i vysoká hodnota vystěhovalých se značně rozsáhlým podílem ekonomicky aktivních osob. Čistá migrace je nejvyšší ve Středočeském kraji a je zde i nejnižší podíl ekonomicky aktivních osob na počtu všech vystěhovalých za daný rok. Středočeský region tedy zaznamenává nejvyšší přírůstky potenciální pracovní síly. Poměrně vysokého podílu ekonomicky aktivních osob na počtu všech přistěhovalých dosahuje Jihomoravský, Plzeňský a Pardubický kraj. V Moravskoslezském kraji je hodnota čisté migrace záporná a je nejnižší ze všech krajů v ČR. Podíl ekonomicky aktivních na počtu všech vystěhovalých osob patří k největším. Moravskoslezský kraj je tedy postižen úbytkem pracovní síly. Ztrátou ekonomicky aktivního obyvatelstva je zasažen i Ústecký kraj, neboť je zde nejmenší podíl EA na počtu všech přistěhovalých s poměrně velkým odlivem pracovní síly.

Hl. m. Praha a Středočeský kraj se oproti ostatním regionům liší v počtu přistěhovalých a vystěhovalých osob, tedy míře čisté migrace. Hodnoty, kterých regiony dosahují, lze označit jako odlehle, neboť rozdíl v porovnání se zbylými kraji je obrovský. V rámci České republiky je migrace značně malá na to, aby sama o sobě mohla ovlivňovat ekonomické ukazatele. Pouze v těchto dvou zmíněných regionech by, z důvodu většího počtu migrujících osob, mohla migrace na tyto ukazatele působit. V jiných krajích, kde je migrace nízká, mohou tedy případné korelace být interpretovány, tak, že ekonomické ukazatele ovlivňují migranty. Data v podkapitole 4.1 jsou čerpána z přílohy 2.

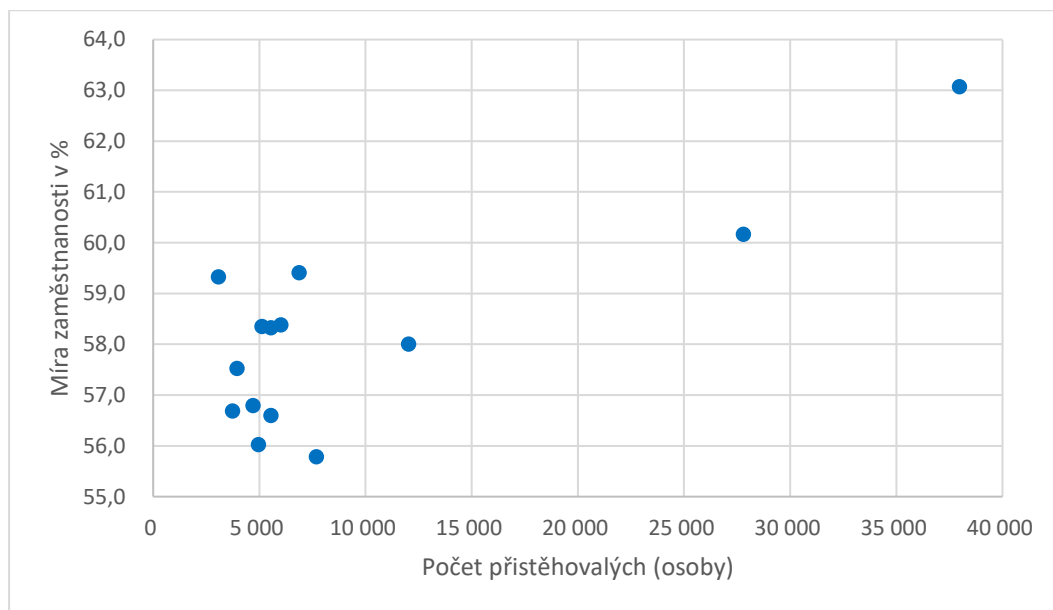
4.1.1 Migrace a míra zaměstnanosti

Míra zaměstnanosti vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných osob na počtu všech osob ve věku od 15 let. Zdrojem ke zpracování údajů o zaměstnanosti jsou data z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS). Metodika ukazatelů zjišťovaných VŠPS koresponduje s definicemi a doporučeními Mezinárodní organizace práce (ILO) (ČSÚ, 2019b).

Vztah mezi migrací a mírou zaměstnanosti je zkoumán prostřednictvím čisté migrace a počtu přistěhovalých osob ve všech 14 krajích České republiky za rok 2017. Korelační koeficient pro tento vztah v daném roce je roven číslu **0,78**. Hodnota koeficientu korelace představuje vysoký stupeň **přímé** lineární závislosti. Výsledná závislost poukazuje na pozitivní asociaci mezi růstem počtu přistěhovalých osob a mírou zaměstnanosti v České republice. Intenzita je vysoká a počet přistěhovalých osob působí pozitivně na trhu práce v některých krajích ČR. Příkladem může být region Hl. m. Praha, kde je vysoký podíl imigrujících osob

na počtu celkové pracovní síly. V roce 2017 tvořil tento podíl zhruba 5 %. Vztah mezi počtem přistěhovalých osob a mírou zaměstnanosti v krajích ČR pro rok 2017 je vyobrazen v grafu 4.1.

Graf 4.1 Míra zaměstnanosti a počet přistěhovalých osob v krajích ČR

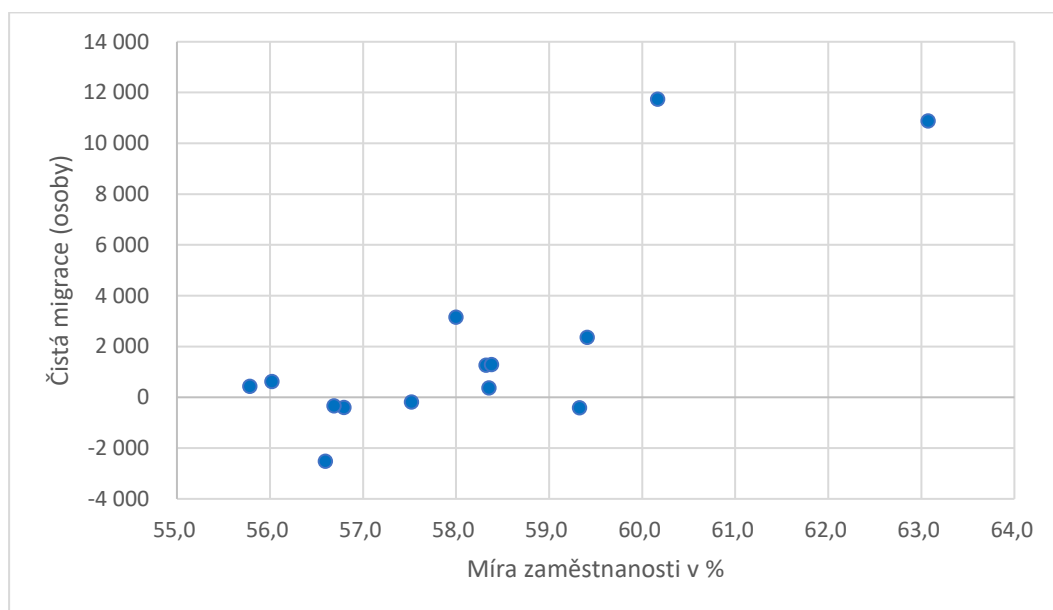

Zdroj: ČSÚ, 2018a; vlastní zpracování.

Nejvyšší míra zaměstnanosti byla v tomto roce v regionu Hl. m. Praha, kde byl také nejvyšší počet přistěhovalých osob. Druhé místo obsadil Středočeský kraj, jehož počet přistěhovalých osob byl druhý nejvyšší. Oba regiony mají výrazně vyšší počty přistěhovalých osob oproti zbylým krajům ČR. Naopak nižší míry zaměstnanosti zaznamenaly regiony s menšími počty přistěhovalých osob, například Ústecký, Liberecký, Zlínský a Moravskoslezský kraj.

V grafu 4.2 je zaznamenána čistá migrace a míra zaměstnanosti v krajích ČR v roce 2017. Koeficient korelace pro tyto dvě veličiny je rovněž roven hodnotě **0,78**. Lineární závislost mezi čistou migrací a mírou zaměstnanosti je tedy **přímá** a vysoká. Korelační koeficient opět poukazuje, že v krajích ČR je čistá migrace pozitivně asociována s mírou zaměstnanosti. Nejvyšší míru zaměstnanosti má region Hl. m. Praha, přičemž zde je čistá migrace druhá nejvyšší, hned po Středočeském kraji. Naopak nízká míra zaměstnanosti je zastoupena v Moravskoslezském kraji, kde je čistá migrace záporná a je i nejnižší ze všech krajů v ČR. Pokud se do výpočtu koeficientu korelace nezahrnou data krajů, jejichž čistá migrace je značně vyšší, tedy data regionu Hl. m. Prahy a Středočeského kraje, hodnota koeficientu se sníží. Lineární závislost bude stále **přímá**, avšak mírná a koeficient bude roven číslu **0,43**. Výsledná závislost naznačuje rovněž pozitivní vztah mezi zkoumanými veličinami.

Graf 4.2 Míra zaměstnanosti a čistá migrace v krajích ČR

Zdroj: ČSÚ, 2018a; vlastní zpracování.

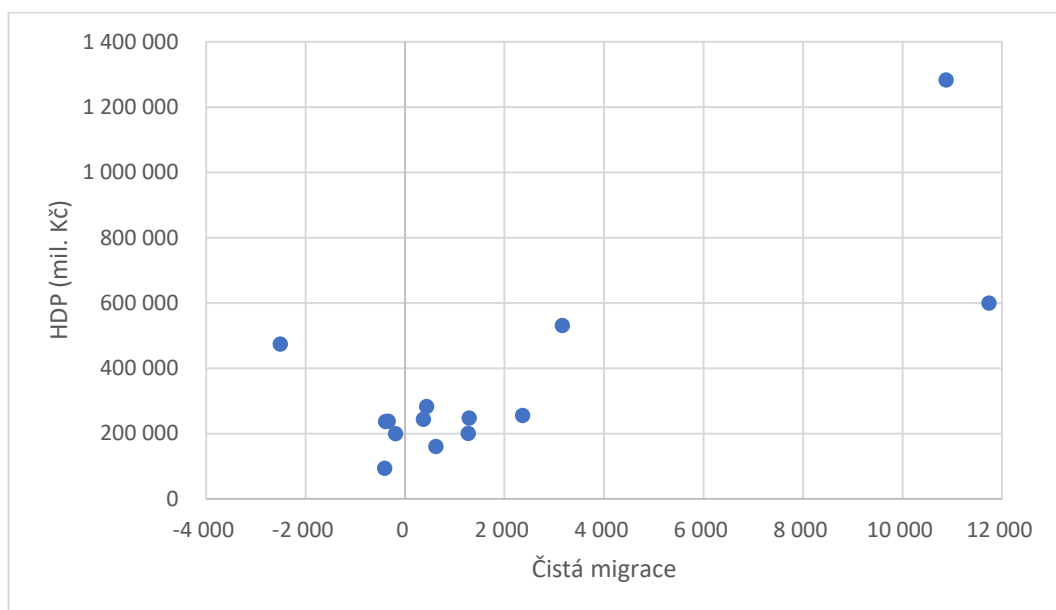
Jedna z možností, jak lze výsledky interpretovat je, že závislost mezi mírou zaměstnanosti a čistou migrací je vyšší, je-li hodnota čisté migrace větší. Na druhou stranu je také pravděpodobné, že migranti jsou přitahováni regiony, kde je míra zaměstnanosti vyšší.

4.1.2 Migrace a HDP

Hrubý domácí produkt (HDP) je podle ČSÚ (2017) základním ukazatelem vývoje ekonomiky. Představuje souhrn přidaných hodnot jednotlivých institucionálních sektorů nebo jednotlivých odvětví. Je vyjádřen v kupních cenách. Na sestavení tohoto makroekonomického ukazatele se zaměřují regionální účty (nejvýznamnější zdroj makroekonomických regionálních ukazatelů), které jsou obdobou národních účtů. Vycházejí z ročních národních účtů sestavených pro Českou republiku, metodicky odpovídají Evropskému systému účtů (ESA 2010) a důsledně dodržují pravidla a doporučení platná pro členské země Evropské unie (jsou s nimi srovnatelné).

V grafu 4.3 je zobrazen vztah hrubého domácího produktu a čisté migrace pro všechny kraje v ČR za rok 2017. Vypočítaný korelační koeficient je roven hodnotě **0,77**. Tento výsledek ukazuje vysokou **přímou** lineární závislost mezi zkoumanými veličinami. Závislost poukazuje na pozitivní spojení mezi HDP a čistou migrací v krajích ČR. Pokud se při výpočtu koeficientu korelace opět vynechají data regionů s nejvyšší mírou čisté migrace (Hl. m. Praha a Středočeský kraj), pak se výsledná hodnota rovná číslu **0,12**, což ukazuje velmi nízký, spíše žádný, stupeň **přímé** lineární závislosti. Zde je vztah mezi migrací a HDP velmi malý.

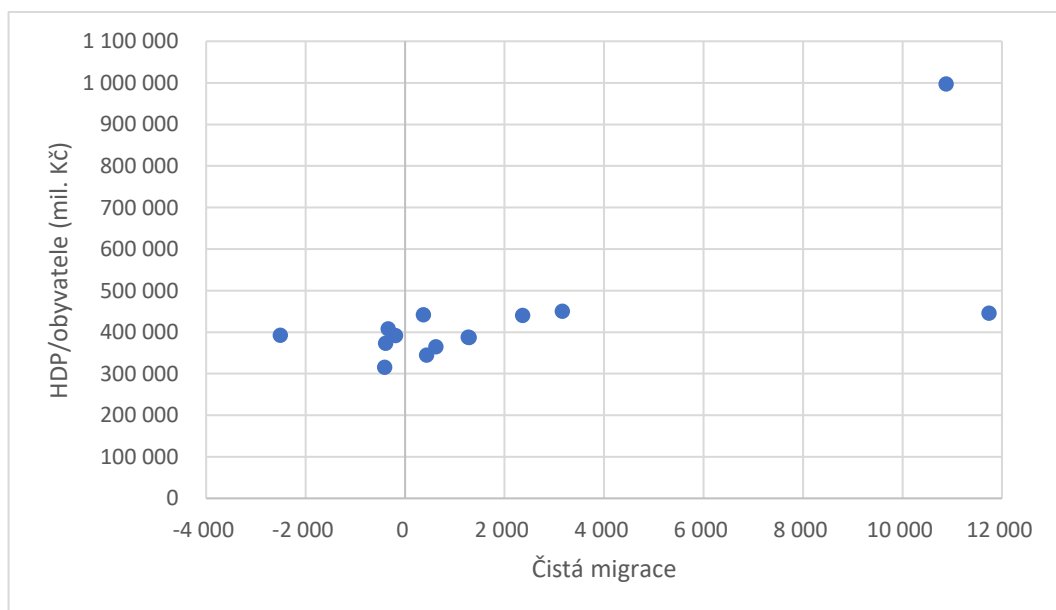
Graf 4.3 HDP a čistá migrace v krajích ČR

Zdroj: ČSÚ, 2018a; vlastní zpracování.

Graf 4.4 zobrazuje vztah mezi čistou migrací a hrubým domácím produktem na obyvatele ve všech krajích ČR v roce 2017. Vypočtený korelační koeficient je roven hodnotě **0,69**. Lineární závislost mezi veličinami je **přímá** a významná. Koeficient korelace v tomtéž roce pro 12 krajů ČR, vyjma Středočeského kraje a Hl. m. Prahy, je roven číslu **0,47**. Přímá závislost je mírná a HDP je pozitivně asociován s mírou čisté migrace.

Graf 4.4 HDP na obyvatele a čistá migrace v krajích

Zdroj: ČSÚ, 2018a; vlastní zpracování.

Nelze však jednoznačně říci, že by migrace v České republice mohla mít vliv na HDP. Pozitivní kontinuita mezi čistou migrací a hrubým domácím produktem by mohla být

vysvětlena spíše tak, že migrující osoby jsou více přitahovány do oblastí s vyšším HDP, respektive s větším hrubým domácím produktem na obyvatele (tedy do bohatších regionů). S tímto tvrzením souvisí vypočtený korelační koeficient pro vztah mezi čistou migrací a čistým disponibilním důchodem domácností³ na obyvatele ve všech krajích ČR za rok 2017. Je roven hodnotě **0,79** a ukazuje vysokou přímou lineární závislost mezi těmito veličinami.

4.2 Vztah mezi migrací a ekonomickými ukazateli ve Středočeském a Moravskoslezském kraji

Podle dat z ČSÚ, která jsou uvedena v příloze 3, se přírůstek čisté migrace za rok 2017 ve Středočeském kraji skládal z 51,1 % mužů a 48,9 % žen. Z toho ve věku 0–14 let bylo zastoupeno 21,7 %, přírůstek ekonomicky aktivních (15–64 let) činil 70,9 % a věková skupina nad 65 let tvořila 7,4 %. Cizinci jsou na celkovém počtu čisté migrace zastoupeni hodnotou 29,1 %. Moravskoslezský kraj zaznamenal v roce 2017 úbytek 2 511 osob, z toho bylo 37,2 % mužů a 62,8 % žen. Ve věkové kategorii 15–64 let se z kraje odstěhovalo 83,2 % obyvatel, ve věku 0–14 let odešlo 9,8 % a zbylých 7 % představuje odliv osob nad 65 let. Cizinci v daném roce představovali přírůstek 28,2 %. Data pro podkapitulu 4.2 jsou uvedena v příloze 4 a v příloze 5.

4.2.1 Migrace a HDP

Analýzu vztahu mezi migrací a nominálním HDP, který je vyobrazen v časové řadě, nelze provádět způsobem metody korelační analýzy, neboť hrubý domácí produkt v čase roste a je více ovlivňován jinými faktory, jako jsou například investice nebo inflace. Pokud by byly vypočítány korelační koeficienty pro zkoumání vzájemného vztahu v obou krajích, hodnoty by byly poměrně vysoké, avšak nepravé. Pro veličinu s rostoucím trendem bude provedena deskriptivní analýza, která se zabývá popisem dat a nezahrnuje zdánlivé korelace.

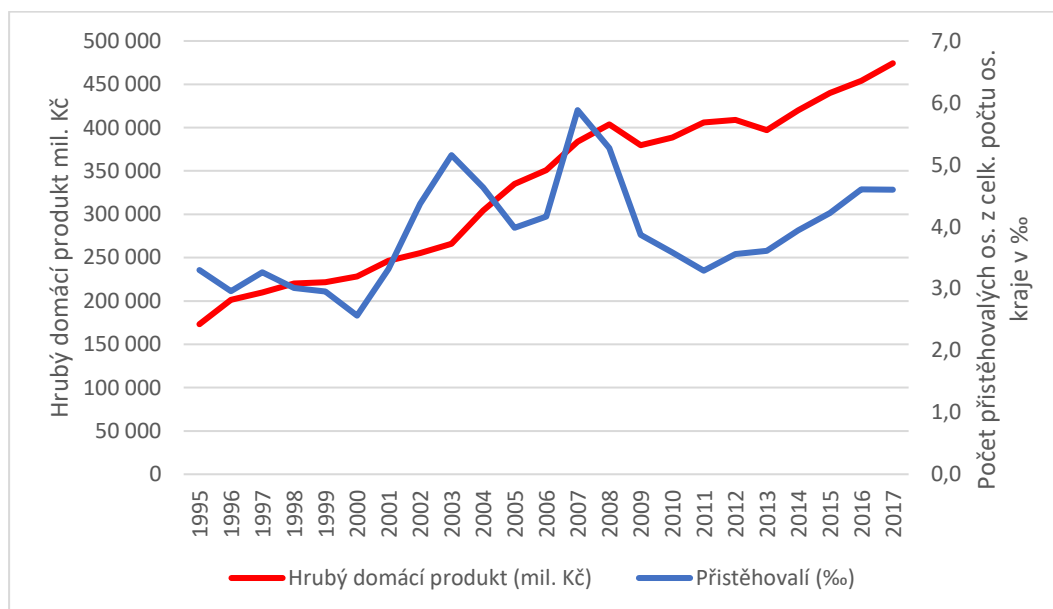
4.2.1.1 Migrace a HDP v Moravskoslezském kraji

V grafu 4.5. je ukázán vztah mezi hrubým domácím produktem a počtem přistěhovalých v období od roku 1995 do roku 2017. Hrubý domácí produkt ve sledovaném období rostl, vyjma roku 2009 a 2013, kdy došlo k jeho mírnému poklesu. Počet přistěhovalých osob mezi roky 1995–2017 střídavě klesal a rostl. Nejvyšší hodnoty dosáhl v roce 2007, a to 5,9 %. Naopak nejméně přistěhovalých osob zaznamenal rok 2000 s hodnotou 2,6 %. Současně obě hodnoty rostly v letech 1996–1997, 2000–2003, 2005–2007, 2011–2012 a 2013–2016. V roce 2013

³ Čistý disponibilní důchod domácností představuje částku, kterou mohou domácnosti věnovat na konečnou spotřebu, na úspory ve formě finančních aktiv a na akumulaci hmotných a nehmotných aktiv (ČS).

počet přistěhovalých stagnoval, zatímco HDP klesal. Obě hodnoty se současně snižovaly v roce 2009. Ve zbylých letech se hrubý domácí produkt a počet přistěhovalých osob vyvíjel odlišně. Z analýzy by mohl být interpretován možný vztah mezi sledovanými veličinami, kde by počet přistěhovalých mohl mít zdánlivý vliv na růst či pokles HDP.

Graf 4.5 Vývoj HDP a počtu přistěhovalých v Moravskoslezském kraji

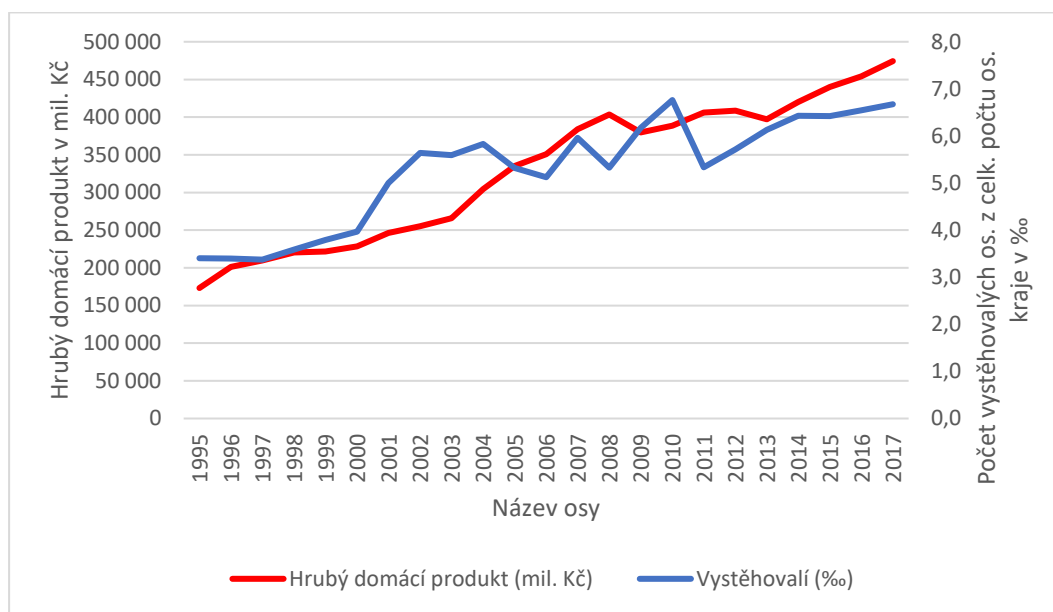

Zdroj: ČSÚ, 2019a; vlastní zpracování.

Ovšem, jak již bylo zmíněno výše, hrubý domácí produkt má rostoucí trend a příliv přistěhovalců je ve všech vyobrazených letech poměrně malý na to, aby jej mohl ovlivnit. Pokles HDP v roce 2009 byl zapříčiněn hospodářskou krizí, nikoli sníženým počtem přistěhovalých osob.

Graf 4.6 ukazuje vztah mezi HDP a počtem vystěhovalých v tomtéž období. Obě hodnoty současně rostly v letech 1997–2002, 2003–2004, 2006–2007, 2009–2010, 2011–2012, 2013–2014, 2015–2017. Ve sledovaném období nedošlo k poklesu obou veličin zároveň. Nejvyšší počet emigrujících osob zaznamenal rok 2011 s hodnotou 6,9 ‰, naopak nejméně jich bylo v letech 1995, 1996 a 1997, kdy byl počet vystěhovalých roven číslu 3,4 ‰. Obdobně jako v grafu 4.1, počet vystěhovalých osob nemá vliv na růst (nebo pokles) HDP, i přes to, že se obě veličiny, v již zmíněných letech, současně zvyšovaly. Rostoucí emigrace z kraje, navíc při velmi malých hodnotách, není příčinou růstu HDP.

Graf 4.6 Vývoj HDP a počtu vystěhovalých v Moravskoslezském kraji

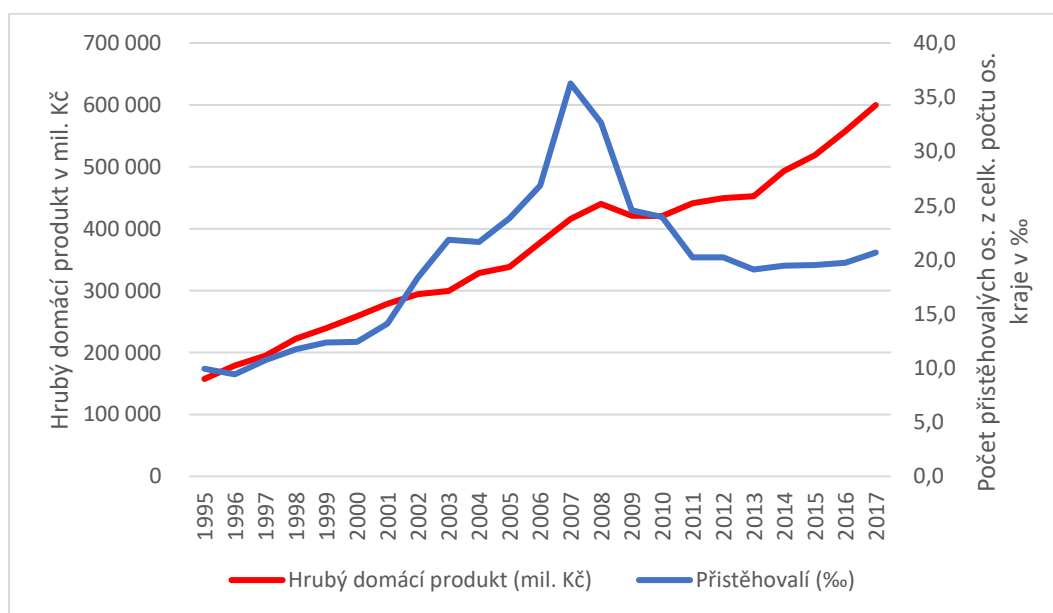

Zdroj: ČSÚ, 2019a; vlastní zpracování.

4.2.1.2 Migrace a HDP ve Středočeském kraji

Graf 4.7. zachycuje vývoj HDP a počtu přistěhovalých osob ve Středočeském kraji v období od roku 1995 do roku 2017. Hrubý domácí produkt ve sledovaném období rostl, vyjma let 2009 a 2010, kdy došlo k jeho mírnému poklesu. Důvodem tohoto snížení je světová finanční krize, která postihla ČR v roce 2008. Významnou roli v tomtéž roce sehrála vysoká cena ropy, která měla vliv na nárůst spotřebitelských cen. Počet přistěhovalých osob od roku 1997 rostl až do roku 2007, kdy dosáhl nejvyšší úrovně a to 36,3 % osob kraje.

Graf 4.7 Vývoj HDP a počtu přistěhovalých ve Středočeském kraji

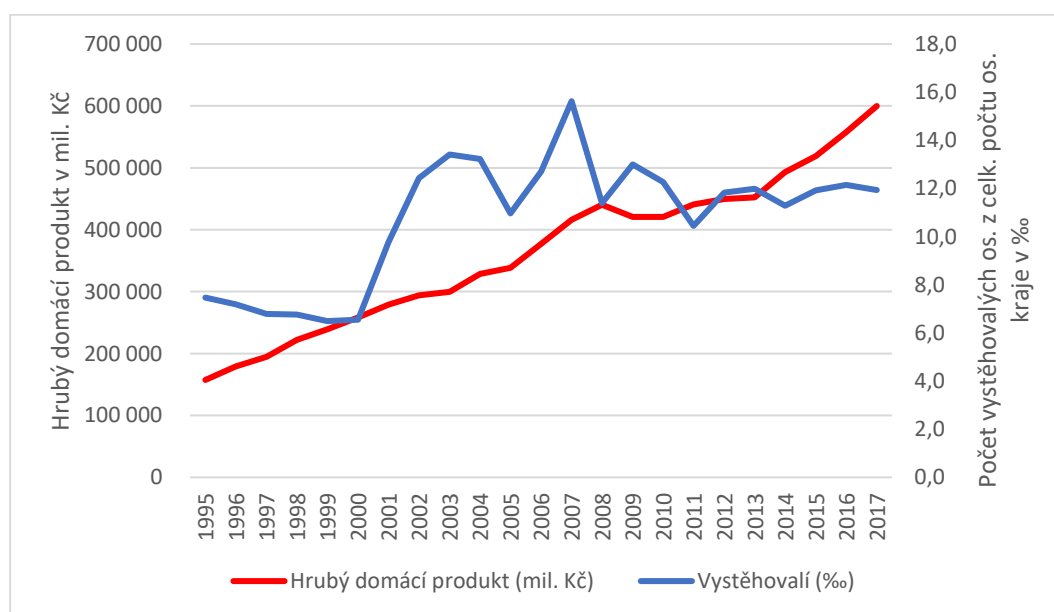

Zdroj: ČSÚ, 2018b; vlastní zpracování.

Rapidní příliv migrantů byl zapříčiněn vstupem České republiky do EU a započal rokem 2005. Doposud nepřekonaným vrcholem je pro celou ČR rok 2007. Středočeský kraj byl druhým nejatraktivnějším regionem pro zahraniční migranty, hned po Praze. Po dosažení nejvyššího počtu přistěhovaných osob, nastal pokles přílivu migrantů od roku 2008 a trval až do roku 2013. Pobídky pro migraci byly po úderu světové krize nižší, a proto počet přistěhovaných osob v tomto období klesal. Zvýšená (nebo snižená) imigrace do Středočeského kraje neměla ve sledovaném období vliv na nárůst (nebo pokles) HDP.

V grafu 4.8. je znázorněn vývoj hrubého domácího produktu a počtu vystěhovaných osob ve středočeském kraji v letech 1995–2017. Počet vystěhovaných osob se od roku 1993 do roku 2000 snižoval. V období mezi léty 2001–2004 počet emigrantů z kraje vzrůstal. Zlomovým bodem byl rok 2005, kdy se počet vystěhovaných osob snížil a následně se v letech 2006 a 2007 zvyšoval.

Graf 4.8 Vývoj HDP a počtu vystěhovaných ve Středočeském kraji

Zdroj: ČSÚ, 2018b; vlastní zpracování.

Rekordní hodnota počtu vystěhovaných osob je v grafu vyobrazena v roce 2007. Důvodem je rovněž vstup České republiky do EU. Odliv domácích pracovníků byl způsoben novou (výhodnější) nabídkou pracovních příležitostí, dále pak tento vzestup mohl ovlivnit i nadměrný příliv zahraničních migrantů na domácí trh práce. Počet vystěhovaných osob rovněž reagoval na světovou krizi a v roce 2009 došlo ke zvýšení počtu vystěhovaných osob, ve srovnání s rokem 2008. Emigraci mohly podnítit zhoršené podmínky na trhu práce nebo nárůst spotřebitelských cen. Ani v případě počtu vystěhovaných osob nelze určit vliv migrace na hrubý

domácí produkt, z důvodu poměrně malého zastoupení emigrantů v populaci kraje je působení zanedbatelné.

Počet přistěhovalých a vystěhovalých osob, jak v Moravskoslezském, tak i ve Středočeském kraji, nemá vliv na HDP. Důvodem je nízký počet migrujících osob. Pokud by byly hodnoty migrantů značně vyšší, hrubý domácí produkt by se mohl s rostoucím počtem imigrantů zvýšit, například zvětšující se úrovní inovací, spotřebou nebo investicemi. Stoupající počet vystěhovalých osob by naopak mohl způsobit snížení HDP.

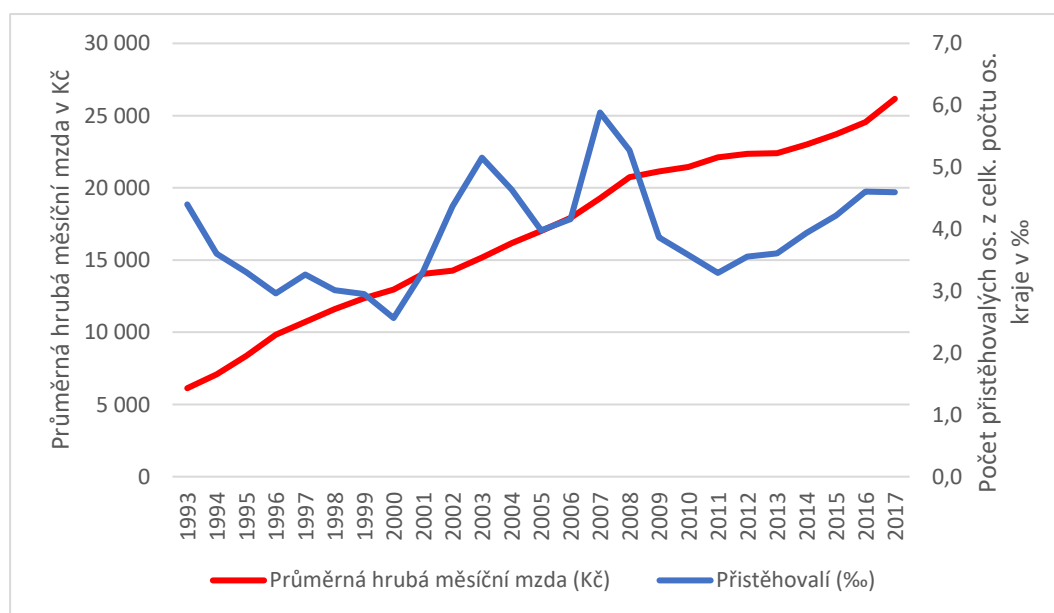
4.2.2 Migrace a mzdy

Průměrná hrubá měsíční mzda představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Jedná se o hrubé mzdy, tj. před snížením o pojistné na veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky. Zdrojem informací je Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS). Údaje o průměrných mzdách v národním hospodářství, které lze třídit podle krajů, jsou čerpány z podnikového výkaznictví (ČSÚ, 2018c).

4.2.2.1 Migrace a mzdy v Moravskoslezském kraji

Graf 4.9 zachycuje vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a vývoj počtu přistěhovalých osob v Moravskoslezském kraji v období od roku 1993 do roku 2017.

Graf 4.9 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a vývoj počtu přistěhovalých v Moravskoslezském kraji

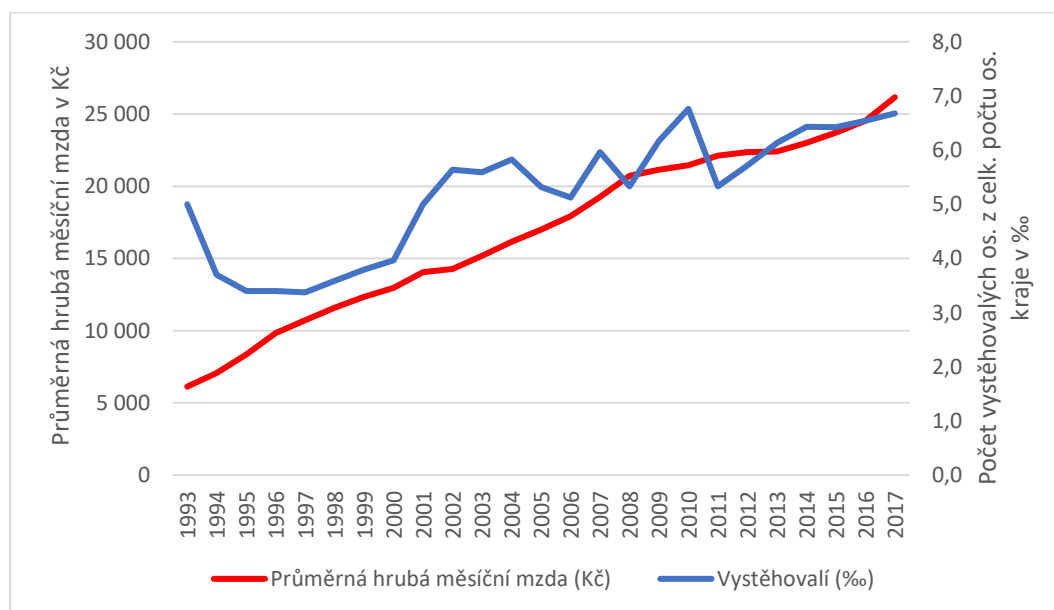

Zdroj: ČSÚ, 2019a; vlastní zpracování.

Průměrná hrubá měsíční mzda se v období od roku 1993 až do roku 2017 zvyšovala. V roce 1993 byla mzda rovna hodnotě 6 126 Kč a během sledovaného období, tj. do roku 2017 se zvýšila na hodnotu 26 162 Kč, což představuje nárůst o 327 %. Nejvyšší meziroční nárůst mezd byl zaznamenán v roce 2008, kdy došlo ke zvýšení o 7,6 % oproti roku 2007. Tento vzestup může být odůvodněn vysokým přílivem zahraničních pracovníků po vstupu ČR do EU. Ovšem daleko větší vliv je přisuzován inflaci, neboť z důvodu finanční krize rostly spotřebitelské ceny, které následně vyvolaly tlak na růst nominálních mezd.

V grafu 4.10 je vyobrazen vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a vývoj počtu vystěhovalých osob v Moravskoslezském kraji v období od roku 1993 do roku 2017. Z grafu je zřejmé, že růst (nebo pokles) počtu vystěhovalých osob nemá vliv na zvýšení (nebo snížení) průměrné hrubé měsíční mzdy. Nejvyšší počet emigrantů zaznamenal rok 2010 (6,8 ‰), přičemž tato poměrně nízká část populace na mzdy nepůsobila.

Graf 4.10 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a vývoj počtu vystěhovalých v Moravskoslezském kraji

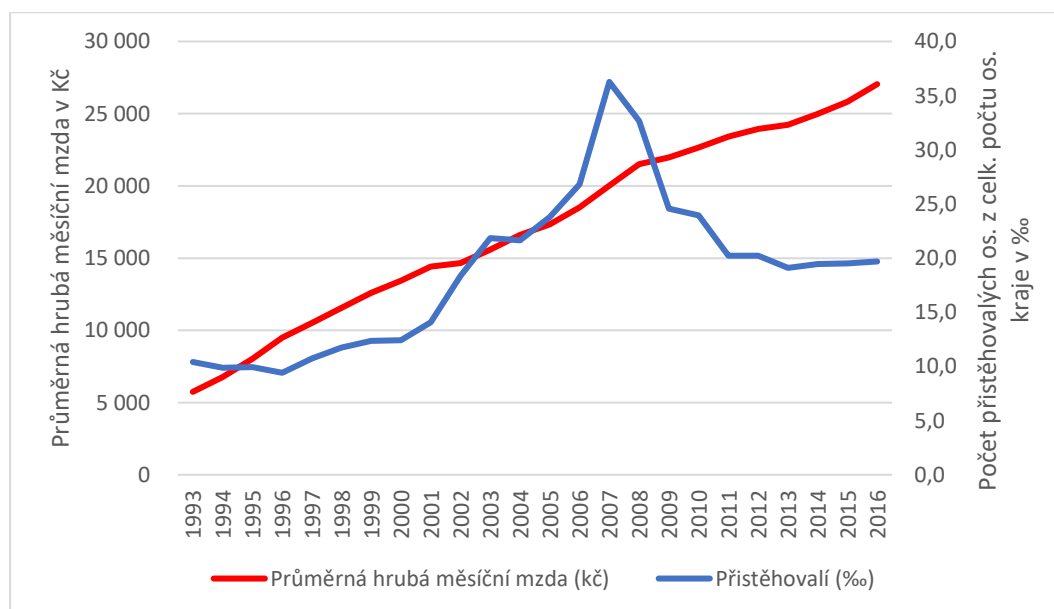
Zdroj: ČSÚ, 2019a; vlastní zpracování.

4.2.2.2 Migrace a mzdy ve Středočeském kraji

V grafu 4.11 je zachycen vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a vývoj počtu přistěhovalých osob ve Středočeském kraji mezi roky 1993–2016. Průměrná hrubá měsíční se v průběhu sledovaných let zvyšovala, konkrétně od roku 1993 do roku 2016 vzrostla o 371 %. Nejvyšší meziroční změna nastala v roce 2007, kdy došlo k růstu průměrné hrubé měsíční mzdy o 1 508 Kč, tj. o 8,1 %, oproti roku 2006. Imigrace zaznamenala největší nárůst počtu osob v tomtéž roce, oproti roku 2006 se počet přistěhovalých zvýšil z hodnoty 26,8 ‰ na hodnotu

36,3 %. V tomto období by imigrace mohla mít vliv na nárůst mzdy, ovšem malý z důvodu relativně nízké čisté migrace (cca 3 % celkové zaměstnanosti). A i to by však platilo pouze v případě, pokud by většina nové pracovní síly byla komplementem ke stávající pracovní síle, čímž by došlo k růstu produktivity. Příliv nových, komplementujících pracovníků by také mohl vyvolat zvýšenou poptávku po domácích pracovnících a ta by následně tlačila na nárůst mezd. Nejnižší meziroční přírůstek průměrné hrubé měsíční mzdy je připisován roku 2013. Mzda se oproti roku 2012 zvýšila o 290 Kč, tj. o 1,2 %. Ekonomické prostředí v ČR zatěžovala dluhová krize eurozóny a dále úsporná opatření vlády s cílem ozdravit veřejné finance. Zhoršená příjmová situace byla vyvolána sníženou spotřebou, kdy ceny nerostly podle míry inflace. Ve stejném období byl zaznamenán i pokles přistěhovalých osob, ale tak malý, že je jeho vliv na mzdy zanedbatelný.

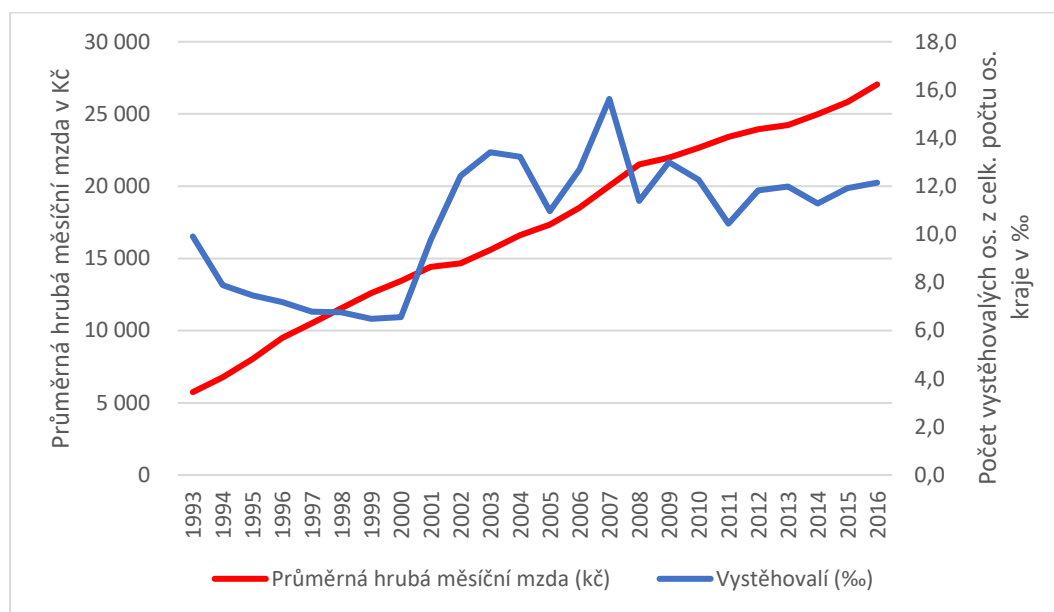
Graf 4.11 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a počtu přistěhovalých ve Středočeském kraji

Zdroj: ČSÚ, 2018b; vlastní zpracování.

Graf 4.12 zaznamenává vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a vývoj počtu vystěhovalých osob ve Středočeském kraji v období od roku 1993–2016. Počet emigrantů ve sledovaném období střídavě klesal a vzrůstal, nejvyšší hodnoty dosáhl v roce 2007 (15,6 ‰), nejnižší pak v roce 1999 (6,5 ‰). Odliv migrantů v roce 2007 by mohl mít vliv na mzdy, důvodem by mohl být pokles nabídky pracovní síly a převyšující poptávka by mohla vést k nárůstu mezd. Vzhledem k velikosti emigrace nelze její působení na průměrné hrubé měsíční mzdy označit jako bezvýznamné, avšak tento vliv není zásadní.

Graf 4.12 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a počtu vystěhovalých ve Středočeském kraji

Zdroj: ČSÚ, 2018b; vlastní zpracování.

4.2.3 Migrace a volná pracovní místa

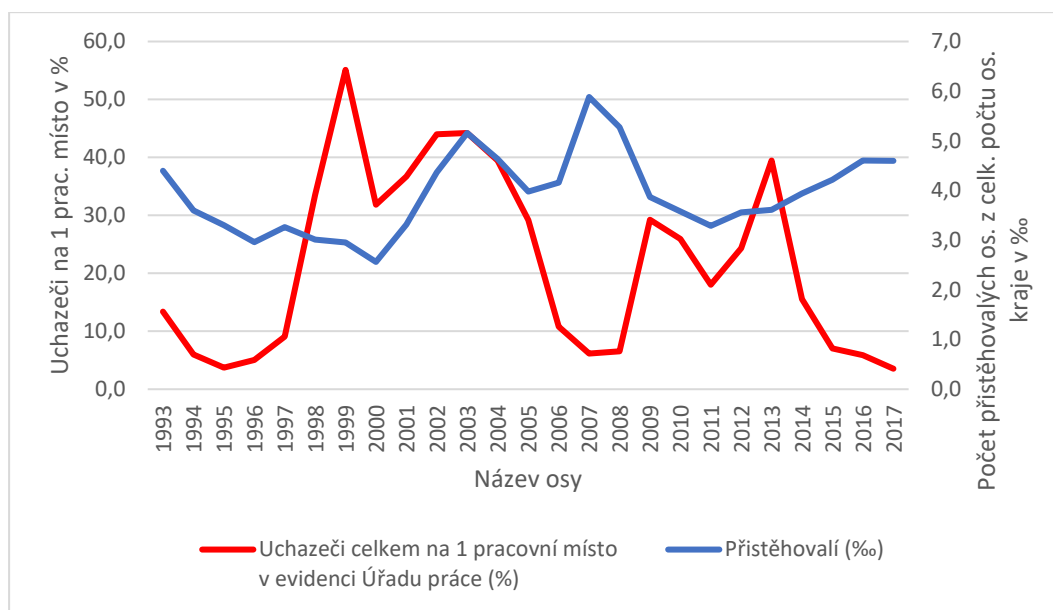
Údaje o počtu uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce, jejich struktuře a počtu pracovních míst v evidenci úřadu práce jsou převzaty z informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí. Zdrojem informací je výběrové šetření pracovních sil (VŠPS).

Analýza vztahu mezi počtem uchazečů o pracovní místa (nebo počtem uchazečů o zaměstnání) je obzvlášť relevantní, neboť v roce 2017 tvořil přírůstek čisté migrace 70,9 % ekonomicky aktivního obyvatelstva (osoby ve věku 15–64 let) ve Středočeském kraji. V Moravskoslezském kraji v tomtéž roce naopak došlo k odlivu pracovní síly. V tomto regionu tvořil úbytek čisté migrace 83,2 % ekonomicky aktivního obyvatelstva.

4.2.3.1 Migrace a pracovní místa v Moravskoslezském kraji

V grafu 4.13 je znázorněn vývoj počtu přistěhovalých osob a vývoj počtu uchazečů na jedno pracovní místo v Moravskoslezském kraji v letech 1993–2017. Korelační koeficient je záporný a je roven hodnotě **-0,22**. Výsledek poukazuje na nízký stupeň **nepřímé** lineární závislosti mezi zkoumanými veličinami. To znamená, že růst počtu přistěhovalých osob nemá vliv na pokles počtu uchazečů na jedno pracovní místo a zároveň snížení počtu imigrujících osob nevyvolá zásadní vzrůst počtu uchazečů na jedno pracovní místo.

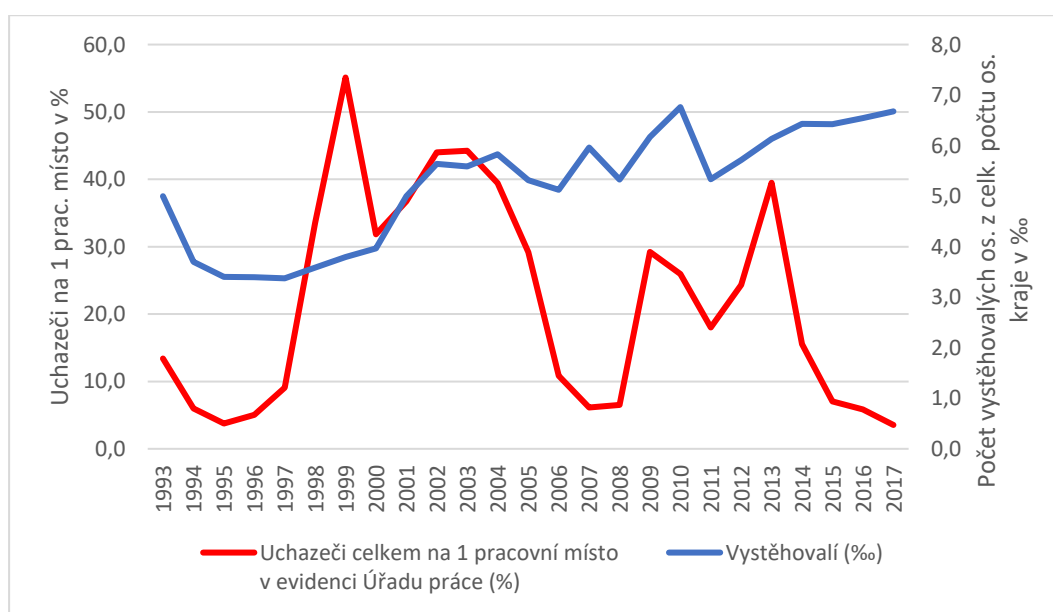
Graf 4.13 Vývoj počtu uchazečů na 1 pracovní místo a počtu přistěhovalých v Moravskoslezském kraji

Zdroj: ČSÚ, 2019a; vlastní zpracování.

Graf 4.14 zobrazuje vývoj počtu vystěhovalých osob a počtu uchazečů o jedno pracovní místo v Moravskoslezském kraji ve stejném období. Korelační koeficient je roven hodnotě **0,01** a nedokazuje ani nízký stupeň lineární závislosti. Lineární závislost mezi počtem vystěhovalých osob a počtem uchazečů o jedno pracovní místo pro daný kraj neexistuje.

Graf 4.14 Vývoj počtu uchazečů na 1 pracovní místo a počtu vystěhovalých v Moravskoslezském kraji

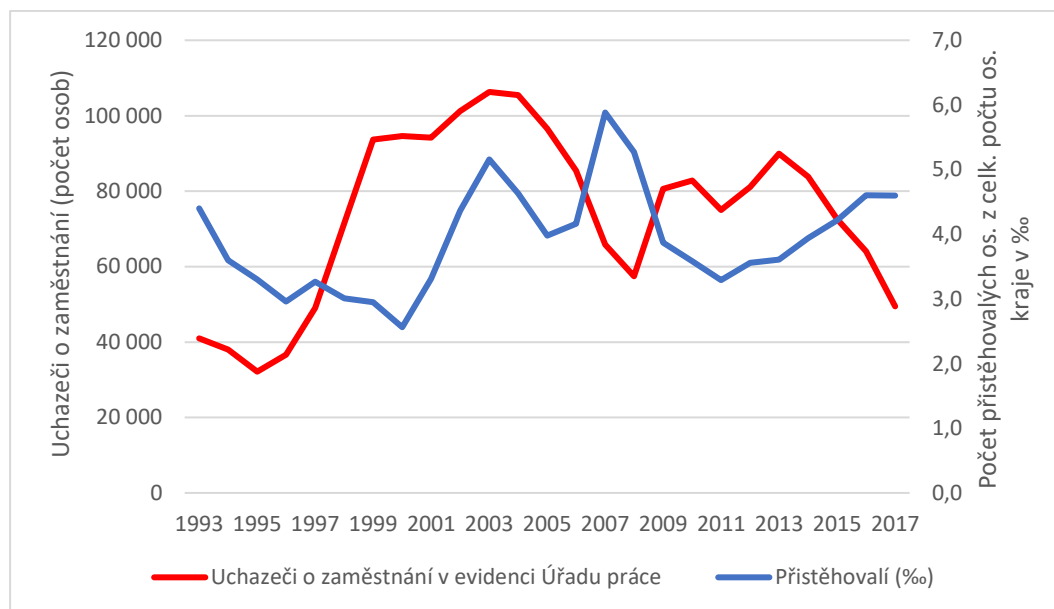

Zdroj: ČSÚ, 2019a; vlastní zpracování.

Graf 4.15 ukazuje vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a vývoj počtu přistěhovalých osob v Moravskoslezském kraji. Korelační koeficient pro tyto dvě proměnné je roven číslu

0,05. Hodnota výsledného koeficientu je zanedbatelná, tzn. lineární závislost mezi těmito veličinami neexistuje.

Graf 4.15 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a vývoj počtu přistěhovalých v Moravskoslezském kraji

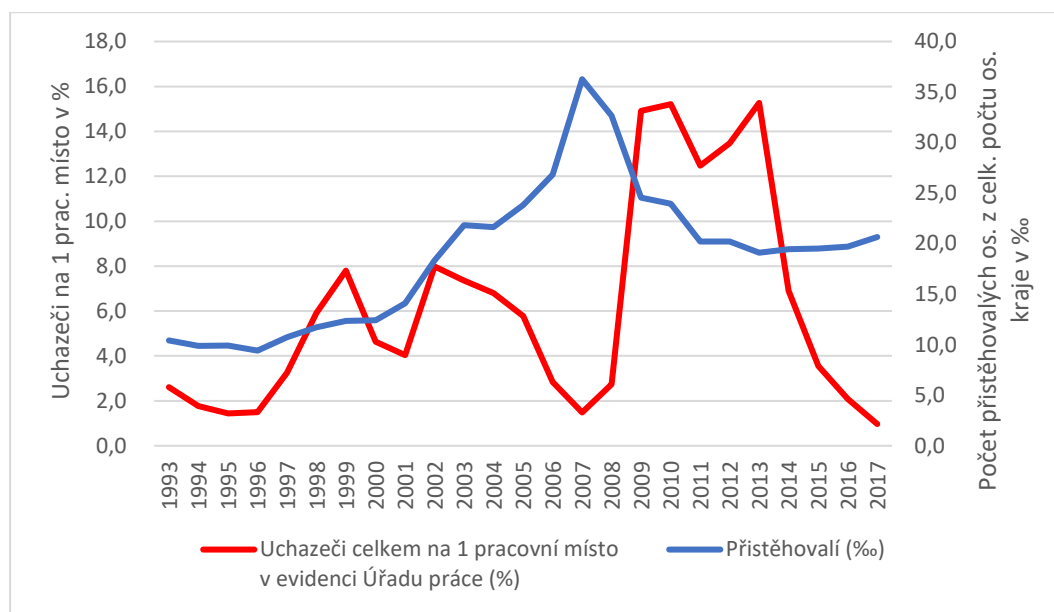

Zdroj: ČSÚ, 2019a; vlastní zpracování.

4.2.3.2 Migrace a pracovní místa ve Středočeském kraji

Graf 4.16 zachycuje vývoj počtu uchazečů na jedno pracovní místo a vývoj počtu přistěhovalých ve Středočeském kraji mezi roky 1993–2017. Korelační koeficient se v období od roku 1993–2017 rovná číslu **0,18**, což dokazuje nízký, téměř žádný, stupeň **přímé** lineární závislosti. Přesto je v grafu pozitivní asociace vyobrazena například v období 1996–1999 a mezi léty 2001–2002, kdy obě zkoumané veličiny současně rostly. V tomto případě by mohlo platit následující. Kdyby přistěhovalé osoby byly substituty k domácím pracovníkům a ucházely by se o stejná pracovní místa, zvýšil by se počet uchazečů na jedno pracovní místo. Naopak obě hodnoty společně klesaly v letech 1993–1994, 2003–2004 a 2010–2011. Ve zbylém období se sledované veličiny vyvíjely rozdílně. Celkově je však vypočítaná závislost poměrně malá na to, aby jí mohl být prisuzován významnější vliv. V období od roku 2002 až do roku 2017, se ve srovnání s předchozím případem, korelační koeficient značně liší. Výsledek koeficientu korelace je roven číslu **-0,35** a naznačuje mírnou **nepřímou** lineární závislost. Růst počtu přistěhovalých osob a současný pokles počtu uchazečů na jedno pracovní místo je v grafu zaznamenán například obdobím od roku 2004 do roku 2007 nebo v období od roku 2015–2017.

Graf 4.16 Vývoj počtu uchazečů na 1 pracovní místo a vývoj počtu přistěhovaných ve Středočeském kraji

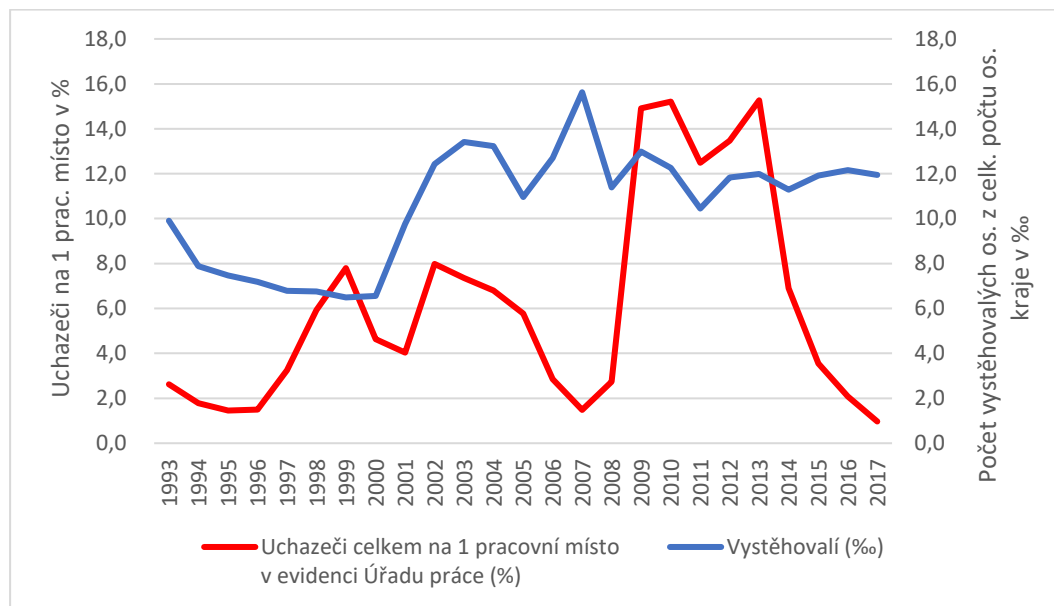
Zdroj: ČSÚ, 2018b; vlastní zpracování.

Zde se dá hypotetizovat, že imigrace je jedním z faktorů, který působí pozitivně na tvorbu pracovních míst. Hypotéza by mohla být vysvětlena vyššími výnosy firem nebo principem komplementarity. Zvýšený počet přistěhovaných osob by zapříčinil snížení nákladů firmám (zaměstnavatelům), vzrostly by zisky a zaměstnavatelé by poptávali novou pracovní sílu, neboť by chtěli rozšířit výstup. Tím by se v daném regionu mohla vytvořit nová pracovní místa a mohlo by dojít ke snížení počtu uchazečů na jedno pracovní místo. Nebo by příchozí migranti mohli být komplementy k domácím pracovníkům, což by rovněž mohlo pobízet k tvorbě nových pracovních míst.

Graf 4.17 zobrazuje vývoj počtu uchazečů na jedno pracovní místo a vývoj počtu vystěhovaných v letech 1993–2017. Korelační koeficient je roven hodnotě **0,25** a lineární závislost je **přímá** a nízká. V principu přímá lineární závislost naznačuje, že růst (nebo pokles) počtu vystěhovaných osob z kraje má vliv na zvýšení (nebo snížení) počtu uchazečů na jedno pracovní místo. V případě dat z tohoto kraje, obě hodnoty současně rostly v letech 1998, 2001–2002, 2009, 2012–2013 a klesaly v letech 1993–1995, 2004–2005, 2011, 2014 a 2017. Ve zbylých letech se sledované veličiny vyvíjely odlišně. Zjištěná přímá lineární závislost by mohla být vysvětlena na základě principu komplementarity. Pokud by se zvýšil počet vystěhovaných osob, které by byly komplementy ke zbylým pracovníkům na trhu práce, poklesl by počet pracovních míst. Snížený počet pracovních míst by pak zvýšil počet uchazečů na jedno pracovní místo.

Výsledná intenzita mezi veličinami je ale nízká a změna počtu vystěhovaných osob nemá významný vliv na změnu počtu uchazečů o jedno pracovní místo.

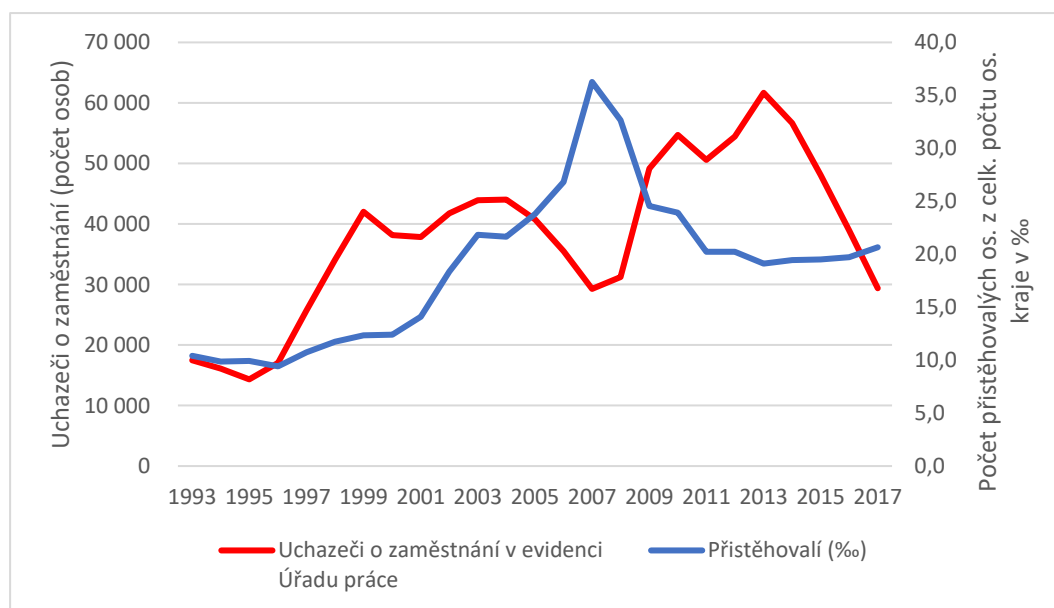
Graf 4.17 Vývoj počtu uchazečů na 1 pracovní místo a vývoj počtu vystěhovaných ve Středočeském kraji

Zdroj: ČSÚ, 2018b; vlastní zpracování.

Graf 4.18 znázorňuje počet uchazečů o zaměstnání a počet přistěhovaných osob od roku 1993 do roku 2017. Korelační koeficient je roven hodnotě **0,38** a poukazuje na **přímou** mírnou lineární závislost mezi těmito dvěma proměnnými.

Graf 4.18 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a vývoj počtu přistěhovaných ve Středočeském kraji

Zdroj: ČSÚ, 2018b; vlastní zpracování.

V principu, pozitivní korelace říká, že zvýší-li se počet přistěhovalých osob, zvětší se i počet uchazečů o zaměstnání a zároveň sníží-li se počet přistěhovalých osob, dojde k poklesu počtu uchazečů o zaměstnání. Pozitivní závislost by mohla být odůvodněna tak, že přistěhovalé osoby by se na trhu práce v regionu, do kterého imigrují, ucházely o zaměstnání. Kdyby se z regionu odstěhovaly, pak by i počet těchto uchazečů poklesl. Mírný korelační koeficient je dán tím, že migrace je pouze jedním z faktorů, který ovlivňuje počet uchazečů o zaměstnání. Dále by mohlo být pravděpodobné, že osoby, které se do daného regionu stěhují, našly zaměstnání ještě před samotným stěhováním a nejsou tedy vedeny v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání.

5 Závěr

Cílem této bakalářské práce byla analýza vlivu migrace na ekonomické ukazatele v krajích České republiky. Posuzovanými ukazateli byly míra zaměstnanosti, HDP (a HDP na obyvatele), průměrná hrubá měsíční mzda a počet uchazečů o zaměstnání. Druhá kapitola byla zaměřena na teoretický popis klíčových pojmů migrace, její působení na trhu práce, ekonomický růst a její fiskální dopady. Třetí kapitola se zabývala možnými dopady migrace na základě výsledků z empirické literatury. Čtvrtá část práce obsahuje studii migrace a vybraných ekonomických ukazatelů, která byla zjišťována prostřednictvím metody dedukční, deskriptivní a korelační.

Deskriptivní analýza byla prováděna v Moravskoslezském a ve Středočeském kraji. Byla popisována souvislost mezi daty počtu přistěhovalých (i vystěhovalých) a HDP v Moravskoslezském a ve Středočeském kraji v období od roku 1995 do roku 2017. Zkoumáním této souvislosti bylo zjištěno, že migrace v obou zmíněných krajích nemá podstatný vliv na hrubý domácí produkt. Růst (pokles) HDP je ovlivňován inflací, investicemi a dalšími faktory. Pokles zaznamenaný v roce 2009 byl zapříčiněn hospodářskou krizí, nikoli změnou počtu přistěhovalých, respektive vystěhovalých osob. Dalším zkoumaným ekonomickým ukazatelem byla průměrná hrubá měsíční mzda ve vztahu k přistěhovalým (vystěhovalým) osobám v Moravskoslezském a Středočeském kraji. V Moravskoslezském kraji nebyl sledován vztah, neboť migrace v tomto kraji byla ve sledovaném období (1993–2017) malá, tudíž neměla vliv na zvýšení (snížení) mezd. Ve Středočeském by počet přistěhovalých i vystěhovalých osob mohl mít vliv na růst mezd v roce 2007, kdy došlo k enormnímu vzestupu imigrantů (i emigrantů). Tento jev byl dán vstupem ČR do Evropské unie. Ovšem daleko větší vliv je přisuzován inflaci, neboť z důvodu finanční krize rostly spotřebitelské ceny, které následně vyvolaly tlak na růst nominálních mezd.

Korelační analýza neznamena, že mezi sledovanými veličinami existuje ekonomický vztah. Poukazuje pouze na statistickou závislost. Ekonomický vztah byl odvozen z teorie (literatury). Výsledkem korelační analýzy bylo stanovení korelačních koeficientů, které vyjadřovaly stupeň závislosti mezi migrací a jednotlivými ekonomickými veličinami. V celorepublikovém měřítku vykázal vztah mezi zaměstnaností a čistou migrací vysoký stupeň přímé lineární závislosti, avšak jen v případě zahrnutí Středočeského kraje a regionu Hl. m. Prahy, kde je vysoká míra čisté migrace. Koeficient korelace dosáhl hodnoty 0,78. Neuvažujeme-li tyto dva regiony, pak je stupeň lineární závislosti mírný a je roven číslu 0,42. V případě posuzování vztahu HDP a čisté migrace je lineární závislost vysoká. Zahrneme-li

do výpočtu všechny kraje, pak je korelační koeficient roven číslu 0,77. Vyjmeme-li data pro regiony s nejvyšší čistou migrací, pak je výsledný koeficient roven číslu 0,12 a poukazuje na malý (téměř žádný) stupeň přímé lineární závislosti. Nelze tedy jednoznačně říci, že by migrace v České republice mohla mít vliv na HDP. Můžeme však sledovat opačnou závislost mezi migrací a HDP, kdy hrubý domácí produkt je v regionech ČR jedním z faktorů tahu (pull), který ovlivňuje migraci. Toto tvrzení vyplývá ze zkoumaného vztahu mezi hrubým domácím produktem na obyvatele, čistým disponibilním důchodem domácností na obyvatele a čistou migrací. Korelační koeficient pro zkoumání těchto dvou vztahů nabýval v obou případech vysokých hodnot, a to 0,69 a 0,79. Lze tedy říci, že migranti jsou přitahováni bohatšími regiony (kraji s vyššími hodnotami HDP, respektive HDP na obyvatele či čistým disponibilním důchodem domácností na obyvatele). Totéž by mohlo platit pro posuzování vztahu mezi migrací a mírou zaměstnanosti.

Následně, podrobnějším zkoumáním, nebyla v Moravskoslezském kraji prokázána významná souvislost mezi počtem přistěhovalých, respektive vystěhovalých osob, hrubým domácím produktem, průměrnou měsíční mzdou a volnými pracovními místy. Důvodem je velmi nízká migrace v kraji, a proto lze konstatovat, že mezi imigrací nebo emigrací a vybranými ekonomickými ukazateli v tomto regionu není opodstatněná souvislost.

Ve Středočeském kraji byly výsledky podobné, avšak ve vztahu počtu uchazečů o zaměstnání byla přímá lineární závislost v porovnání s Moravskoslezským krajem vyšší, což se dá odůvodnit většími počty přistěhovalých (nebo vystěhovalých) osob kraje. V případě vztahu mezi počtem uchazečů na jedno pracovní místo a počtem přistěhovalých osob v období od roku 1993 do roku 2017 nebyla prokázána opodstatněná souvislost. Ovšem mezi léty 2002–2017 se koeficient korelace rovnal číslu -0,35, což poukazuje na nepřímou, mírnou lineární závislost. Tato negativní závislost byla v práci hypoteticky vysvětlena vyššími výnosy firem a principem komplementarity. Koeficient korelace je však mírný a tato poměrně malá hodnota je dána tím, že migrace je pouze jedním z mnoha faktorů, který působí na volná pracovní místa. Toto platí i pro korelační koeficient vztahu mezi počtem uchazečů o zaměstnání a počtem přistěhovalých osob, jehož hodnota je rovna číslu 0,38 a naznačuje mírný stupeň přímé lineární závislosti.

Analýzou nebyl prokázán významnější vliv migrace na ekonomické ukazatele v krajích České republiky, vysoké hodnoty korelačních koeficientů naopak poukázaly na možnou souvislost opačnou, tedy, že některé sledované ekonomické ukazatele působí na migraci.

Vliv ekonomických ukazatelů na migraci v České republice a ostatních zemích EU by mohl být předmětem dalšího zkoumání.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

BANSAK, Cynthia, Nicole B. SIMPSON and Madeline ZAVODNY. *The Economics of Immigration*. New York: Routledge, 2015. 356 p. ISBN 978-0-415-74706-6.

BODVARSSON, Örn B. and Hendrik VAN DEN BERG. *The Economics of Immigration: Theory and Policy*. 2nd ed. New York: Springer-Verlag, 2013. 474 p. ISBN 978-1-4614-2115-3.

BÍLKOVÁ, D., P. BUDINSKÝ a V. VOHÁNKA. *Pravděpodobnost a statistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 639 s. ISBN 978-80-7380-224-0.

COLLIER, Paul. *Exodus: How Migration Is Changing Our World*. USA: Oxford University Press, 2015. 320 p. ISBN 978-0190231484.

EHRENBERG, Ronald G. a Robert S. SMITH. *Modern Labour Economics: Theory and Public Policy*. 11th ed. Boston: Prentice Hall, 2012. 672 p. ISBN 978-0-13-254064-3.

CHISWICK, Barry R. a Paul W. MILLER. *Handbook of the Economics of International Migration: Volume 1A The Immigrants*. Amsterdam: North Holland, 2015a. 810 p. ISBN 978-0-444-53764-5.

CHISWICK, Barry R. a Paul W. MILLER, 2015. *Handbook of the Economics of International Migration: Volume 1B The Impact and Regional Studies*. Amsterdam: North Holland, 2015b. 888 p. ISBN 978-0-444-53768-3.

JUREČKA, Václav a kolektiv. *Makroekonomie*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. 368 p. ISBN 978-80-271-0251-8.

PALÁT, Milan. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing, 2014. 72 s. ISBN 978-80-7418-228-0.

PALÁT, Milan. *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*. Ostrava: Key Publishing, 2015. 95 s. ISBN 978-80-7418-230-3.

ŠIMEK, Milan. *Ekonomie trhu práce A*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2007. 157s. ISBN 978-80-248-1416-2.

Odborné studie

ALESHOVSKI, I.A. Globalization of international migration: social challenges and policy implications. *Rudn Journal of Sociology-Vestnik Rossiiskogo Universiteta Druzhby Narodov Seriya Sotsiologiya*. 2017, vol. 17, p. 213-224. ISSN 2313-2272.

BORJAS, George J. Does Immigration Grease the Wheels of the Labor Market? *Brookings Papers on Economic Activity*. 2001, vol. 1, p. 69-133. ISSN 1533-4465.

BORJAS, George J. Native Internal Migration and the Labor Market Impact of Immigration. *The Journal of Human Resources*. 2006, vol. 41, p. 221-258. ISSN 0022166X.

BOUBTANE, Ekrame, Jean-Christophe DUMONT and Christophe RAULT. Immigration and Economic Growth in the OECD Countries, 1986-2006. *Oxford Economic Papers*. 2016, vol. 68, p. 340-360. ISSN 0030-7653.

CANGIANO, Alessio. Net Migration as a Target for Migration Policies: A Review and Appraisal of the UK Experience. *International Migration*. 2016, vol. 54, p. 18-33. ISSN 0020-7985.

CARD, David. The Impact of the Mariel Boatlift on the Miami Labor Market. *Industrial and Labor Relations Review*. 1990, vol. 43, p. 245-257. ISSN 0019-7939.

DUSTMANN, Christian, Tim HATTON and Ian PRESTON. The Labour Market Effects of Immigration. *The Economic Journal*. 2005, vol. 115, p. 297-299. ISSN 00130133.

FENG, Shuaizhang, Michael OPPENHEIMER and Wolfram SCHLENKER. Climate Change, Crop Yields, and Internal Migration in the United States. *Environment and Energy Economics* 2012. ISSN 0928-7655.

FIDRMUC, Jan and Peter HUBER. The willingness to migrate in the CEECs evidence from the Czech Republic. *Empirica*. 2007, vol. 4, p. 351-369. ISSN 1573-6911.

GUSHULAK, Brian D. and Douglas W. MACPHERSON. Globalization of Infectious Diseases: The Impact of Migration. *Clinical Infectious Diseases*. 2004, vol. 38, p. 1742-1748. ISSN 1058-4838.

HAAS, Hein de. The Internal Dynamics of Migration Processes: A Theoretical Inquiry. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2010, vol. 36, p. 1587-1617. ISSN 1469-9451.

- HAQUE NU and SJ KIM. Human-Capital Flight - Impact of Migration on Income and Growth. *International Monetary Fund Staff Papers*. 1995, vol. 42, p. 577-607. ISSN 0020-8027.
- HUGO, Graeme. Environmental concerns and international migration. *The International Migration Review*. 1996, vol. 30, p. 105-131. ISSN 0197-9183.
- CHISWICK, Barry R. Are Immigrants Favorably Self-Selected? *The American Economic Review*. 1999, vol. 89, p. 181-185. ISSN 00028282.
- KANCS, d'Artis. Labour migration in the enlarged EU: a new economic geography approach. *Journal of Economic Policy Reform*. 2011, vol. 14, p. 171-188. ISSN 1748-7870.
- KANG, Youngho and Byung-Yeon KIM. Immigration and economic growth: do origin and destination matter? *Applied Economics*. 2018, vol. 50, p. 4968-4984. ISSN 1466-4283.
- KAREMERA, D., V. IWUAGWU and B. DAVIS. The Relationship between Trade Integration and Economic Growth: Case of ASEAN-5 Countries. *Global Economy Journal*. 2016, vol. 16, p. 745-768. ISSN 1524-5861.
- ORTEGA, Francesc and Giovanni PERI. The Causes and Effects of International Migrations: Evidence from OECD Countries 1980-2005. *NBER Working Paper Series*. 2009. ISSN 0898-2937.
- PERI, Giovanni and Chad SPARBER. Task Specialization, Immigration, and Wages. *American Economic Journal: Applied Economics*. 2009, vol. 1, p. 135-169. ISSN 1945-7782.
- PERI, Giovanni. Immigrants, Productivity, and Labor Markets. *The Journal of Economic Perspectives*. 2016, vol. 30, p. 3-30. ISSN 08953309.
- STARK, Oded, Christian HELMENSTEIN and Alexia PRSKAWETZ. A brain gain with a brain drain. *Economics Letters*. 1997, vol.55, p. 227-234. ISSN 0165-1765.
- STRAUBHAAR, Thomas and Klaus F. ZIMMERMANN. Towards a European migration policy. *Population Research and Policy Review*. 1993, vol. 12, p. 225-241. ISSN 1573-7829.
- WADENSJÖ, Eskil. Migrants from Eastern Europe in the Swedish Labour Market. *IZA World of Labor*. 2007. ISSN: 2054-9571.
- WESLEY, E. and F. PETERSON. The Role of Population in Economic Growth. *Sage Open*. 2017, vol. 7, p. 1-15. ISSN 2158-2440.

Internetové zdroje

ČSÚ. *Pohyb obyvatelstva – Metodika* [online]. 2016a. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pohyb-obyvatelstva-metodika?fbclid=IwAR25Kws3KaBQnWqMc_lBr3-RTMo76SqQ5EHgrG2K4d3ZPY5Zb7Wv95ERJvY.

ČSÚ. *Disponibilní důchod domácností na obyvatele* [online]. 2016b. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/metodika-ukazatelu-nejdulezitejsi-udaje?fbclid=IwAR2Kb6YGNIQO7BfjxJeKnQ5-w8omR06uc3iJM27NydKZbB8kOZnSMoxb6iY>.

ČSÚ. *Metodika – HDP, regionální účty* [online]. 2017. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xp/metodika_hdp_regionalni_ucty?fbclid=IwAR00g5UfLSps3Qm1sNjNw7OGhTjn-JZFBXyoTQWf2KjV_vRq9hUIKRtuzP4.

ČSÚ. *Regionální výstupy – Ročenky* [online]. 2018a. [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/krajske-rocenky>.

ČSÚ. *Časové řady – dlouhodobý vývoj kraje ve vybraných ukazatelích* [online]. 2018b. [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/casova_rada_dlouhodoby_vyvoj_kraje_ve_vybranych_ukazatelic_h?fbclid=IwAR1NNFaC_jZupXV7Y0PuT1Gewq9cFg8NBARw6ouLFqPCVW9tOqOVhvcd3Ac.

ČSÚ. *Průměrná mzda a evidenční počet zaměstnanců – Metodika* [online]. 2018c. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/1-pmz_m?fbclid=IwAR1uQBj3i6ZboL9yfhpr2nQPdypAoWF-1SnbpIDuBEjFrz5Ygt2ODMPBdRk.

ČSÚ. *Časové řady za Moravskoslezský kraj* [online]. 2019a. [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/casove-rady-za-moravskoslezsky-kraj?fbclid=IwAR2lxVEY5_Nglm7t4PjUTkpMtjwa-bFMy2PvIRl4U9IrKMSIfGBeXfZ3L0M.

ČSÚ. *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – Metodika* [online]. 2019b. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zam_vsps?fbclid=IwAR1YdlB_6o83DseiREsrSCzAY9U6_5mkrtXENPUv3wmZqHzV8wF3CdHSZ2Y.

EUROPEAN COMMISSION. *Migration and Home Affairs* [online]. 2019. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/content/migration-0_en.

INTERNATIONAL MONETARY FUND. *What are the components of the Gross Domestic Product (GDP) data series in International Financial Statistics (IFS)?* [online]. 2019. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <http://datahelp.imf.org/knowledgebase/articles/498480-what-are-the-components-of-the-gross-domestic-prod>.

IOM. *Key Migration Terms* [online]. 2019. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <https://www.iom.int/key-migration-terms>.

MIGRATION POLICY INSTITUTE. *Brain Drain & Brain Gain* [online]. 2019. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/topics/brain-drain-brain-gain>.

OECD. *Migration Policy Debates* [online]. 2014. [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: https://www.oecd.org/migration/OECD%20Migration%20Policy%20Debates%20Numero%2002.pdf?fbclid=IwAR0epDhmYXYc_GCIT9Hig6NibG1ghPCLcvxYddYtsdWczmfplkzkcugnq0Q.

OECD. *Glossary of Statistical Terms* [online]. 2019. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/glossary/search.asp>.

STECKEROVÁ, Jana. *Employment growth to decelerate despite inflow of immigrants* [online]. 2017. [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: http://www.czechmarketplace.cz/files/uploads/News/6207/KB_EcoAlert_042017.pdf.

UNESCO. *Migration and inclusive societies* [online]. 2017. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/>.

UNESCO. *Migrant/Migration* [online]. 2019. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/migrant/?fbclid=IwAR1iG7ZckEO9gRq-7kiRFchfua8zcIkZMFj2N2A7mNIOe_UYaayMeINMZNM.

Seznam zkratk

C	Výdaje domácností na spotřebu
EA	Ekonomicky aktivní
EU	Evropská unie
G	Výdaje státu na nákup výrobků a služeb
HDP	Hrubý domácí produkt
I	Soukromé hrubé domácí investice
ILO	Mezinárodní organizace práce
IMF	Mezinárodní měnový fond
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci
MPI	Migration Policy Institute
NX	Čistý export
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
TFP	Total Factor Productivity
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil

Seznam grafů

Graf 4.1 Míra zaměstnanosti a počet přistěhovalých osob v krajích ČR	33
Graf 4.2 Míra zaměstnanosti a čistá migrace v krajích ČR.....	34
Graf 4.3 HDP a čistá migrace v krajích ČR	35
Graf 4.4 HDP na obyvatele a čistá migrace v krajích	35
Graf 4.5 Vývoj HDP a počtu přistěhovalých v Moravskoslezském kraji	37
Graf 4.6 Vývoj HDP a počtu vystěhovalých v Moravskoslezském kraji.....	38
Graf 4.7 Vývoj HDP a počtu přistěhovalých ve Středočeském kraji	38
Graf 4.8 Vývoj HDP a počtu vystěhovalých ve Středočeském kraji	39
Graf 4.9 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a vývoj počtu přistěhovalých v Moravskoslezském kraji.....	40
Graf 4.10 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a vývoj počtu vystěhovalých v Moravskoslezském kraji.....	41
Graf 4.11 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a počtu přistěhovalých ve Středočeském kraji	42
Graf 4.12 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy a počtu vystěhovalých ve Středočeském kraji	43
Graf 4.13 Vývoj počtu uchazečů na 1 pracovní místo a počtu přistěhovalých v Moravskoslezském kraji.....	44
Graf 4.14 Vývoj počtu uchazečů na 1 pracovní místo a počtu vystěhovalých v Moravskoslezském kraji.....	44
Graf 4.15 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a vývoj počtu přistěhovalých v Moravskoslezském kraji.....	45
Graf 4.16 Vývoj počtu uchazečů na 1 pracovní místo a vývoj počtu přistěhovalých ve Středočeském kraji	46
Graf 4.17 Vývoj počtu uchazečů na 1 pracovní místo a vývoj počtu vystěhovalých ve Středočeském kraji	47
Graf 4.18 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a vývoj počtu přistěhovalých ve Středočeském kraji.....	47

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10.5. 2019

.....
Vlād'ka Janošcová

Seznam příloh

Příloha č. 1 Podíl EA přistěhovalých na celkovém počtu přistěhovalých a podíl EA vystěhovalých na celkovém počtu vystěhovalých

Příloha č. 2 Čistá migrace a ekonomické ukazatele v krajích ČR za rok 2017

Příloha č. 3 Složení čisté migrace v Moravskoslezském a Středočeském kraji

Příloha č. 4 Migrace a ekonomické ukazatele v Moravskoslezském kraji

Příloha č. 5 Migrace a ekonomické ukazatele ve Středočeském kraji

Příloha č. 1 Podíl EA přistěhovalých na celkovém počtu přistěhovalých a podíl EA vystěhovalých na celkovém počtu vystěhovalých

Kraj/Ukazatel	Přistěhovalí	EA přistěhovalí	Podíl EA přistěhovalých na celkovém počtu přistěhovalých
Karlovarský kraj	3 081	2 258	0,732878935
Ústecký kraj	7 691	5 334	0,693537901
Liberecký kraj	4 960	3 590	0,723790323
Královehradecký kraj	5 125	3 839	0,749073171
Pardubický kraj	5 544	4 287	0,773268398
Kraj Vysočina	3 947	2 900	0,734735242
Olomoucký kraj	4 700	3 423	0,728297872
Zlínský kraj	3 736	2 731	0,730995717
Moravskoslezský kraj	5 550	4 089	0,736756757
Jihomoravský kraj	12 031	9 726	0,808411603
Jihočeský kraj	6 020	4 560	0,757475083
Plzeňský kraj	6 881	5 472	0,795233251
Středočeský kraj	27 805	19 984	0,718719655
Hl. m. Praha	37 976	31 472	0,828733937

Pozn.: EA – Ekonomicky aktivní.

Zdroj: ČSÚ, 2018a; vlastní zpracování.

Kraj/Ukazatel	Vystěhovalí	EA vystěhovalí	Podíl EA vystěhovalých na celkovém počtu vystěhovalých
Karlovarský kraj	3 491	2 649	0,758808364
Ústecký kraj	7 258	5 369	0,739735464
Liberecký kraj	4 342	3 229	0,743666513
Královehradecký kraj	4 759	3 522	0,740071444
Pardubický kraj	4 277	3 202	0,7486556
Kraj Vysočina	4 135	3 075	0,743651753
Olomoucký kraj	5 093	3 803	0,746711172
Zlínský kraj	4 073	3 086	0,757672477
Moravskoslezský kraj	8 061	6 178	0,766406153
Jihomoravský kraj	8 870	6 577	0,741488162
Jihočeský kraj	4 734	3 526	0,744824673
Plzeňský kraj	4 518	3 470	0,768038955
Středočeský kraj	16 067	8 321	0,51789382
Hl. m. Praha	27 096	19 568	0,722173014

Pozn.: EA – Ekonomicky aktivní.

Zdroj: ČSÚ, 2018a; vlastní zpracování.

Příloha č. 2 Čistá migrace a ekonomické ukazatele v krajích ČR za rok 2017

Kraj/Ukazatel	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Čistá migrace (přistěhovalí-vystěhovalí)
Karlovarský kraj	3 081	3 491	-410
Zlínský kraj	3 736	4 073	-337
Kraj Vysočina	3 947	4 135	-188
Olomoucký kraj	4 700	5 093	-393
Liberecký kraj	4 960	4 342	618
Královehradecký kraj	5 125	4 759	366
Pardubický kraj	5 544	4 277	1 267
Moravskoslezský kraj	5 550	8 061	-2 511
Jihočeský kraj	6 020	4 734	1 286
Plzeňský kraj	6 881	4 518	2 363
Ústecký kraj	7 691	7 258	433
Jihomoravský kraj	12 031	8 870	3 161
Středočeský kraj	27 805	16 067	11 738
Hl. m. Praha	37 976	27 096	10 880

Zdroj: ČSÚ, 2018a; vlastní zpracování

Kraj/Ukazatel	Míra zaměstnanosti (%)	HDP (mil. Kč)	HDP/obyv. (Kč)	ČDDD/obyv. (Kč)
Karlovarský kraj	59,3	93 482	315 705	218 050
Zlínský kraj	56,7	237 885	408 009	212 572
Kraj Vysočina	57,5	199 430	392 066	223 271
Olomoucký kraj	56,8	236 619	373 727	207 092
Liberecký kraj	56,0	160 808	364 699	214 796
Královehradecký kraj	58,4	243 500	442 046	225 712
Pardubický kraj	58,3	200 687	387 994	217 611
Moravskoslezský kraj	56,6	474 307	392 827	207 152
Jihočeský kraj	58,4	247 332	386 952	216 124
Plzeňský kraj	59,4	255 226	440 631	231 227
Ústecký kraj	55,8	283 381	345 192	199 757
Jihomoravský kraj	58,0	531 374	450 135	228 749
Středočeský kraj	60,2	599 821	445 710	239 084
Hl. m. Praha	63,1	1 283 415	997 560	307 333

Zdroj: ČSÚ, 2018a; vlastní zpracování.

Příloha č. 3 Složení čisté migrace v krajích ČR za rok 2017

Moravskoslezský kraj

Přírůstek/úbytek stěhováním celkem	-2 511
v tom: muži	-935
ženy	-1 576
v tom ve věku:	
0–14	-245
15–64	-2 089
65 a více	-177
z toho s cizinou	709

Zdroj: ČSÚ, 2019a; vlastní zpracování

Středočeský kraj

Přírůstek/úbytek stěhováním celkem	11 738
v tom: muži	5 993
ženy	5 745
v tom ve věku:	
0–14	2 545
15–64	8 321
65 a více	872
z toho s cizinou	3 421

Zdroj: ČSÚ, 2018b; vlastní zpracování

Příloha č. 4 Migrace a ekonomické ukazatele v Moravskoslezském kraji

Rok/Ukazatel	Přistěhovalí (‰)	Vystěhovalí (‰)	HDP (mil. Kč)	Průměrná hrubá měsíční mzda (Kč)	Uchazeči na 1 prac. místo (%)	Uchazeči o zaměstnání
1993	4,4	5,0	-	6 126	13,4	40 986
1994	3,6	3,7	-	7 076	6,0	37 985
1995	3,3	3,4	173 164	8 357	3,7	32 153
1996	3,0	3,4	201 299	9 831	5,1	36 673
1997	3,3	3,4	209 866	10 719	9,1	49 061
1998	3,0	3,6	220 267	11 601	33,6	71 568
1999	3,0	3,8	221 742	12 351	55,1	93 686
2000	2,6	4,0	228 274	12 966	31,8	94 609
2001	3,3	5,0	246 271	14 049	36,7	94 226
2002	4,4	5,6	255 103	14 263	44,0	101 214
2003	5,2	5,6	265 833	15 177	44,2	106 304
2004	4,6	5,8	304 341	16 159	39,4	105 486
2005	4,0	5,3	335 016	17 009	29,2	96 528
2006	4,2	5,1	350 847	17 919	10,8	85 422
2007	5,9	6,0	383 752	19 263	6,2	65 816
2008	5,3	5,3	403 644	20 730	6,5	57 455
2009	3,9	6,2	379 817	21 136	29,2	80 581
2010	3,6	6,8	388 775	21 455	25,9	82 776
2011	3,3	5,3	405 979	22 111	18,0	75 019
2012	3,6	5,7	408 739	22 364	24,3	81 099
2013	3,6	6,1	397 261	22 396	39,5	89 976
2014	3,9	6,4	419 985	22 997	15,5	83 877
2015	4,2	6,4	439 933	23 712	7,0	72 573
2016	4,6	6,5	453 860	24 545	5,9	64 036
2017	4,6	6,7	474 307	26 162	3,5	49 487

Zdroj: ČSÚ, 2019a; vlastní zpracování.

Příloha č. 5 Migrace a ekonomické ukazatele ve Středočeském kraji

Rok/Ukazatel	Přistěhovalí (‰)	Vystěhovalí (‰)	HDP (mil. Kč)	Průměrná hrubá měsíční mzda (Kč)	Uchazeči na 1 prac. místo (%)	Uchazeči o zaměstnání
1993	10,4	9,9	-	5 743	2,6	17 452
1994	9,9	7,9	-	6 778	1,8	16 076
1995	9,9	7,5	157 339	8 042	1,4	14 325
1996	9,4	7,2	179 163	9 495	1,5	17 077
1997	10,7	6,8	194 853	10 522	3,2	25 739
1998	11,7	6,8	222 211	11 563	5,9	34 096
1999	12,4	6,5	239 366	12 590	7,8	42 024
2000	12,4	6,6	258 453	13 429	4,6	38 160
2001	14,1	9,8	278 842	14 407	4,0	37 819
2002	18,3	12,4	294 061	14 654	8,0	41 761
2003	21,8	13,4	299 586	15 592	7,4	43 937
2004	21,6	13,2	328 564	16 619	6,8	44 012
2005	23,8	11,0	338 496	17 335	5,8	40 751
2006	26,8	12,7	377 302	18 505	2,8	35 498
2007	36,3	15,6	415 848	20 013	1,5	29 273
2008	32,7	11,4	440 238	21 510	2,7	31 220
2009	24,6	13,0	420 820	21 972	14,9	49 144
2010	23,9	12,3	420 468	22 654	15,2	54 716
2011	20,2	10,4	441 035	23 407	12,5	50 594
2012	20,2	11,8	449 502	23 950	13,5	54 451
2013	19,1	12,0	452 331	24 240	15,3	61 681
2014	19,5	11,3	493 325	24 983	6,9	56 674
2015	19,5	11,9	518 922	25 824	3,5	48 102
2016	19,7	12,2	557 770	27 047	2,1	38 966
2017	20,7	11,9	599 821	-	0,97	29 370

Zdroj: ČSÚ, 2018b; vlastní zpracování.